

Vlaams
Parlement

ingediend op **900** (2020-2021) – Nr. 1
15 juli 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Werkgroep Institutionele Zaken
uitgebracht door Karl Vanlouwe, Peter Van Rompuy en Caroline Gennez

over homogene bevoegdheidspakketten
met betrekking tot het energiebeleid

Samenstelling van de Werkgroep Institutionele Zaken:

Voorzitter: Liesbeth Homans.

Vaste leden:

Liesbeth Homans, Karl Vanlouwe;

Chris Janssens;

Peter Van Rompuy;

Willem-Frederik Schiltz;

Björn Rzoska;

Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Axel Ronse, Paul Van Miert;

Filip Dewinter;

Koen Van den Heuvel;

Gwendolyn Rutten;

Stijn Bex;

Hannelore Goeman.

INHOUD

I.	Hoorzitting van 7 juni 2021.....	6
1.	Uiteenzetting door Luc Peeters	6
1.1.	Voorstelling VEKA	6
1.2.	Huidige bevoegdheidsverdeling inzake energiebeleid	7
1.3.	Aandachtspunten inzake bevoegdheidsverdeling	7
2.	Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Luc Peeters.....	9
3.	Uiteenzetting door Nancy Mahieu	10
3.1.	Situering algemene directie Energie van de FOD Economie	10
3.2.	Bevoegdheidsverdeling.....	10
3.3.	Federale energiebevoegdheden	11
3.4.	Institutioneel overleg	12
3.5.	Externe context.....	12
3.6.	Slotbedenkingen.....	13
4.	Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Nancy Mahieu	13
5.	Uiteenzetting door Pieterjan Renier	16
6.	Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Pieterjan Renier	19
7.	Uiteenzetting door Koen Locquet.....	20
7.1.	Algemene voorstelling van de CREG	20
7.2.	Evolutie van het regelgevend kader van de CREG in de laatste 20 jaar	21
7.3.	Bevoegdheden van de CREG	21
7.4.	Europese perspectieven.....	24
8.	Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Koen Locquet	25
II.	Hoorzitting van 14 juni 2021.....	28
1.	Uiteenzetting door Chris Peeters	28
1.1.	Elia Groep: een Europese topvijfspeler	28
1.2.	Bevoegdheden verdeeld over Europees, federaal en regionaal niveau	28
1.3.	Energietransitie	29
1.4.	Onduidelijkheden en uitdagingen	29
2.	Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Chris Peeters	30
3.	Uiteenzetting door Géry Vanlommel	34
3.1.	Homogene energiebevoegdheden	34
3.2.	Belang van samenwerking en overleg.....	35
3.3.	Antwoorden op vooraf bezorgde punctuele vragen	36

4. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Géry Vanlommel.....	37
5. Uiteenzetting door Frederik Vandendriessche.....	40
5.1. Bevoegdheidsverdeling.....	40
5.2. Do's-and-don'ts.....	41
5.3. Ter overweging	42
6. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Frederik Vandendriessche.....	44
Gebruikte afkortingen.....	49

Het Vlaams Parlement richtte in december 2020 een Werkgroep Institutionele Zaken op om concrete voorstellen uit te werken voor een nieuwe staatshervorming. De werkgroep boog zich in eerste instantie over het thema van de homogene bevoegdheidspakketten.

Volgende onderwerpen werden in dat kader reeds behandeld:

- gezondheidsbeleid;
- arbeidsmarktbeleid;
- cultuurbeleid;
- mobiliteitsbeleid.

Volgende hoorzittingen werden georganiseerd over homogene bevoegdheidspakketten met betrekking tot het energiebeleid:

Hoorzitting van 7 juni 2021, met:

- Luc Peeters, administrateur-generaal, Vlaams Energie- en Klimaatagentschap;
- Nancy Mahieu, directeur-generaal algemene directie Energie, FOD Economie;
- Pieterjan Renier, algemeen directeur, VREG;
- Koen Locquet, waarnemend voorzitter directiecomité, CREG.

Hoorzitting van 14 juni 2021, met:

- Chris Peeters, CEO, Elia;
- Géry Vanlommel, manager Public affairs, Fluvius;
- Frederik Vandendriessche, professor Energierecht, UGent.

I. Hoorzitting van 7 juni 2021

Aan de hoorzitting werd deelgenomen door:

- Luc Peeters, administrateur-generaal, Vlaams Energie- en Klimaatagentschap;
- Nancy Mahieu, directeur-generaal algemene directie Energie, FOD Economie;
- Pieterjan Renier, algemeen directeur, VREG;
- Koen Locquet, waarnemend voorzitter directiecomité, CREG.

1. Uiteenzetting door Luc Peeters

Luc Peeters: Ik zal mijn inleidende presentatie vanuit drie invalshoeken opbouwen. Ik zal eerst kort het organogram van het VEKA voorstellen. Dat lijkt me nuttig om inzicht te krijgen in de kernopdrachten van het VEKA en notie te hebben van de thema's in het energiebeleid waar het VEKA rechtstreeks bij betrokken is. De input voor een mogelijke volgende staatshervorming zal ik beperken tot de thema's waarmee het VEKA in de dagelijkse praktijk inzake beleidsvoorbereiding en -uitvoering ervaring heeft. De Vlaamse administratie is nog geen proces gestart om de voorstellen voor een volgende staatshervorming op elkaar af te stemmen. Al mijn antwoorden zijn dan ook volledig op het conto van het VEKA.

Ik zal beknopt stilstaan bij de huidige bevoegdheidsverdeling. De belangrijkste input voor deze werkgroep bestaat waarschijnlijk uit de ervaringen van het VEKA met een aantal drempels voor de efficiënte uitvoering van de kernopdrachten. Deze input is gebaseerd op voorstellen uit het verleden die nog steeds relevant zijn. Tot slot zal ik een aantal nieuwe drempels signaleren die we recent hebben ervaren en waarvoor de bevoegdheidsverdeling in een volgende staatshervorming het best wordt verduidelijkt.

1.1. Voorstelling VEKA

Het VEKA is een van de kleinste intern verzelfstandigde agentschappen van de Vlaamse overheid en telt momenteel 136 personeelsleden. Het organogram is opgebouwd rond een staf en drie activiteitenclusters.

De eerste cluster betreft het energie-efficiëntiebeleid. Het VEKA hanteert hiervoor een aantal beleidsinstrumenten, zoals de eisen voor energie en binnenklimaat voor nieuwbouw, het energieprestatiecertificaat voor bestaande gebouwen, de openbaardienstverplichting voor rationeel energiegebruik, met inbegrip van de Vlaamse energiepremies, de sociale openbaardienstverplichting, de energiebeleidsovereenkomsten met de energie-intensieve industrie en de attesten voor de verhoogde interestaftrek in het geval van energiebesparende investeringen.

De tweede cluster betreft de energie- en klimaattransitie. De kernopdrachten met betrekking tot deze cluster omvatten onder meer de opvolging en de voorbereiding van de standpuntbepaling over Europese richtlijnen, het overleg in ENOVER, de overleggroep tussen de gewesten en de federale overheid over het energiebeleid, de opvolging van de uitvoering van de energiemaatregelen die in het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030 zijn opgenomen, de opmaak van de jaarlijkse Energiebalans Vlaanderen en de inventaris van de hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling.

De derde cluster betreft de duurzame energiesystemen. Op dat vlak werken de medewerkers van het VEKA actief aan de opmaak, de uitvoering en de opvolging van het Zonneplan, het Warmteplan en het Windplan. Ze beheren de calls voor groene warmte, waar recent ook de calls voor groene stroom bij zijn gekomen. Ze staan in voor het beheer van de lopende dossiers met betrekking tot groene stroom en warmte-krachtcertificaten.

Op 1 januari 2021 is een nieuw team opgericht voor de beleidsondersteuning in verband met nieuwe thema's waarvoor recent beleidskaders zijn uitgewerkt of momenteel nog worden uitgewerkt, zoals de digitalisering van het energiesysteem, de flexibilisering van het energiesysteem en de uitbouw van de energiegemeenschappen.

1.2. Huidige bevoegdheidsverdeling inzake energiebeleid

De huidige bevoegdheidsverdeling is gelaagd en complex. Sinds het begin van de eeuw wordt het beleid in sterke mate door Europese regelgeving aangestuurd. Daarnaast moeten we rekening houden met de bevoegdheidsverdeling in België. De huidige bevoegdheidsverdeling is complex omdat de bevoegdheidsverdelende regels vrij statisch zijn en een aantal jaar achterlopen op de evoluties in de beleidsmaterie. Het energiebeleid is eveneens complex omdat het bij uitstek een beleid met veel raakpunten met andere beleidsvelden is. Binnen de Vlaamse overheid gaat het onder meer om het beleidsdomein Mobiliteit en het beleidsdomein Innovatie, maar het gaat ook om de federale bevoegdheid voor consumentenbescherming, productnormering of fiscaliteit. Hierdoor kan de materie vanuit verschillende invalshoeken worden geregeld, wat tot rechtsonzekerheid leidt.

In de huidige bevoegdheidsverdeling zijn de gewesten bevoegd voor de hernieuwbare energiebronnen, het rationeel energieverbruik, de energie-efficiëntie en de warmtenetten. De federale overheid is bevoegd voor de kernenergie, voor de grote infrastructuur, de opslag, het vervoer en de productie van energie en voor de tarieven, met uitzondering van de distributienettarieven voor elektriciteit en aardgas.

Het VEKA neemt in ENOVER deel aan het overleg met de andere gewesten en de federale overheid. In ENOVER houden de verschillende entiteiten elkaar op de hoogte van nieuwe regels die zullen worden aangenomen en worden de standpunten over nieuwe dossiers voorbereid. Er is regelmatig overleg over energithema's, wat in het licht van de bevoegdheidsverdeling belangrijk is om het Belgische standpunt over Europese dossiers te coördineren.

Het VEKA staat voor een pragmatische aanpak, vooral met betrekking tot de samenwerking met de andere gewesten en de federale overheid over de dossiers die afstemming en coördinatie vereisen. Voor de Belgische standpuntbepaling over Europese dossiers heeft ENOVER duidelijk een meerwaarde. Het VEKA wil vanuit de Vlaamse overheid zo veel mogelijk zelf aan de Europese instellingen rapporteren. De coördinatie van dergelijke dossiers in ENOVER werkt soms vertragend. Hoewel het overleg tijdrovend is en soms tot weinig resultaten leidt, ben ik wel tevreden over de werking van ENOVER. Wat cruciaal is om een dergelijk overleg te laten slagen, zijn duidelijke agenda's, mandaten en deadlines.

De besluiten over de Belgische standpunten in verband met energiedossiers worden in de directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie van de FOD Buitenlandse Zaken genomen, maar ENOVER zorgt voor de voorbereidingen. Aangezien het Vlaamse Gewest steeds mee aan tafel zit, is er in principe voldoende inspraak. Aangezien de vier entiteiten samen een standpunt moeten bepalen, moet meestal een compromis worden gezocht. Het zou zeker een meerwaarde hebben om met betrekking tot dit beleidsthema tot een homogener en duidelijkere bevoegdheidsverdeling te komen.

1.3. Aandachtspunten inzake bevoegdheidsverdeling

De administratie heeft in het verleden al een aantal voorstellen voor een duidelijke bevoegdheidsverdeling gedaan, maar momenteel loopt geen proces om die voorstellen te actualiseren. Ik zal me dan ook vooral beperken tot de aandachtspunten die we in de dagelijkse praktijk ervaren en vervolgens een aantal aandachtspunten

aankaarten die verband houden met de overlappende regelgeving ten gevolge van de conflicterende bevoegdheidsgronden.

Voor elektriciteit is de demarcatielijn duidelijk vastgelegd op 70 kilovolt, maar voor gas is er geen duidelijke demarcatielijn tussen de distributie, een gewestelijke bevoegdheid, en het transport, een federale bevoegdheid. Aangezien de federale Gaswet een bevoegdheidsverdelende functie heeft, bepaalt de Federale Regering in feite de bevoegdheidsverdeling tussen de gewesten en de federale overheid. Hoewel deze situatie tot nu toe nog niet tot conflicten heeft geleid, lijkt het me aangewezen in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen een demarcatielijn in te schrijven.

De huidige bevoegdheidsverdeling is evenmin aangepast aan de huidige technologische realiteit en aan de maatschappelijke uitdagingen. De onduidelijkheid van de bevoegdheidsverdeling in verband met de opslaginstallaties in de bijzondere wet tot hervorming der instellingen is een goed voorbeeld. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen ondergrondse en bovengrondse energieopslag, maar wel tussen grote en andere opslaginstructuur. Het is momenteel niet duidelijk wat onder grote infrastructuur wordt verstaan of voor welke capaciteit het gewest of de federale overheid bevoegd is. Om rechtsonzekerheid te vermijden, wordt in een volgende staatshervorming het best een duidelijker kader voor batterijen en andere opslaginstructuur uitgewerkt.

Zowel in de EU als in de buurlanden zijn er snelle ontwikkelingen met betrekking tot waterstof aan de gang. Om de klimaatdoelstellingen te bereiken, willen de federale overheid en de gewesten in sterke mate inzetten op de verdere uitbouw van deze sector, zodat het potentieel van waterstof maximaal kan worden benut. Hiervoor is het nodig de bevoegdheidsverdeling te verduidelijken. We moeten immers vermijden dat enige onduidelijkheid over de bevoegdheidsverdeling verlamrend zou werken en tot juridische onzekerheid zou leiden.

Een duidelijke bevoegdheidsverdeling is bovendien noodzakelijk om tussen de verschillende entiteiten tot een coherent beleid te komen. De gewesten zijn exclusief bevoegd voor de warmtenetten, met als enige uitzondering de bevoegdheid voor de tarieven voor distributie en vervoer. Dit bemoeilijkt een coherent gewestelijk beleid met betrekking tot thermische energie. De gewesten kunnen sociale openbaredienstverplichtingen opleggen, maar kunnen niet ingrijpen in de effecten en de tarieven. Het VEKA stelt voor om, naar analogie met de elektriciteits- en aardgastarieven, ook de distributietarieven voor thermische energie te regionaliseren.

Het sociaal energiebeleid wordt behouden en de tarifaire aspecten worden grotendeels tot de gewestelijke aspecten van het energiebeleid gerekend, maar aangezien de federale en gewestelijke regels onvoldoende op elkaar zijn afgestemd, zijn er een aantal stoornissen. De federale overheid kan autonoom beslissen welke sociale doelgroepen aanspraak maken op het sociaal maximumtarief voor elektriciteit en aardgas. Dat heeft een grote impact op het sociaal energiebeleid, dat voor het overige grotendeels regionaal wordt bepaald. De Vlaamse overheid heeft de doelgroep van het sociaal maximumtarief overgenomen voor eigen maatregelen zoals de energiepremies. Als de federale overheid die doelgroep echter wijzigt, zou de Vlaamse overheid de eigen regels moeten aanpassen. Bovendien zou de Vlaamse overheid die sociale voordelen liever toekennen op basis van het inkomen dan op basis van het statuut. Indien de federale overheid aan de huidige aanpak vasthoudt, zal dit voor de doelgroep tot een onoverzichtelijk beleid leiden. Het VEKA beveelt aan nader te onderzoeken hoe deze discrepanties door een verduidelijking van de bevoegdheidsverdeling kunnen worden vermeden.

Aangezien de territoriale zee momenteel geen deel uitmaakt van het Vlaamse grondgebied, kan het Vlaamse Gewest daar geen materiële bevoegdheden uit-

oefenen, tenzij in de bijzondere wet tot hervorming der instellingen iets anders staat bepaald, zoals is gebeurd voor de zeevisserij en bepaalde aspecten met betrekking tot openbare werken. Het gevolg is dat de federale overheid op een relatief klein gebied bevoegdheden uitoefent waarvoor ze eigenlijk niet bevoegd is, zoals de winning van natuurlijke rijkdommen als zand of energiewinning. In se is het beleid met betrekking tot de hernieuwbare energiebronnen gewestelijk, maar er is nog steeds een federale component waarmee beleidsmatig en tijdens de onderhandelingen over de lastenverdeling rekening moet worden gehouden. Dat maakt een eenvormig beleid moeilijker. Het lijkt het VEKA dan ook aangewezen het grondgebied van het Vlaamse Gewest met het continentaal plat en de territoriale zee uit te breiden.

Het energiebeleid heeft veel raakpunten met materies die, strikt genomen, onder een andere bevoegdheidsgrond vallen. Dit kan voor overlappende regelgeving op basis van verschillende bevoegdheidsgronden zorgen, met rechtsonzekerheid tot gevolg. Een actueel voorbeeld is de omzetting van de Europese richtlijn 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU (EMD-richtlijn). In Vlaanderen is die richtlijn met het decreet van 2 april 2021 tot wijziging van het Energiedecreet van 8 mei 2009 tot gedeeltelijke omzetting van richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen en tot omzetting van richtlijn 2019/944 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot wijziging van Richtlijn 2012/27/EU (EMD-decreet) gedeeltelijk omgezet, maar het federale voorontwerp van wet bevat met betrekking tot deze omzetting verschillende bepalingen die onder meer aspecten van de energiegemeenschappen regelen. Deze bepalingen zijn gebaseerd op de federale bevoegdheid voor consumentenbescherming. Die dubbele omzetting kan voor rechtsonzekerheid zorgen. Een dergelijke dubbele omzetting moet door middel van een duidelijke omschrijving van de bevoegdheidsverdeling worden vermeden.

2. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Luc Peeters

Andries Gryffroy: U hebt de nagel op de kop geslagen. Door de gelaagdheid en de complexiteit worden we met betrekking tot onze doelstellingen en onze verantwoordelijkheid voor de energietransitie op veel vlakken constant tegengewerkt.

Voor mij is CO₂ een afvalstof die onder de Vlaamse bevoegdheden valt. De gewesten zijn bevoegd voor het milieu en de klimaatbescherming tegen luchtverontreiniging, maar als het om een onderdeel van een industrieel procedé gaat, zou dat dan een federale bevoegdheid zijn. Ook wat waterstof betreft, kan ik hier documenten voorlezen waaruit blijkt dat we ons constant vastrijden. De batterijtechnologie is ook een goed voorbeeld. Als we een grote parking met een hoop batterijen uitrusten, wordt dat dan een federale of een regionale materie? Als we die stroom op het net zetten, wordt dat een federale materie. Ooit is beslist palmolie uit het biobrandstofsysteem te halen. De federale overheid zou die repercussies opvangen, maar het is niet duidelijk of dit ook zal gebeuren. Aangezien we hier in het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030 rekening mee hebben gehouden, rijden we ons vast in regels die door een andere overheid worden opgelegd. Eigenlijk zouden we die regels volgens het subsidiariteitsbeginsel zelf moeten kunnen uitvaardigen.

Er zijn krachten die naar een herfederalisering streven. Hierover zijn een paar artikelen verschenen waarin duidelijk staat dat de dirigeerstok aan een andere entiteit geven, langs geen kanten zou werken. Er is slechts één oplossing.

Mijnheer Peeters, aangezien u zich correct profileert, heb ik geen vragen, maar ik zal straks zeker vragen stellen aan de vertegenwoordigers van de federale overheid.

Leo Pieters: Ik wil enkel benadrukken dat we daar hetzelfde over denken als de N-VA.

Willem-Frederik Schiltz: Mijnheer Peeters, ik denk er natuurlijk niet helemaal hetzelfde over, maar ik ben hier om informatie te verzamelen. Ik dank u voor uw antwoorden op de vele schriftelijke vragen die op voorhand zijn ingediend.

Er zijn een aantal acute obstakels. Waterstof en hernieuwbaar gas maken fors opgang. Als we met betrekking tot die nieuwe technologieën regelgeving ontwikkelen, moeten we erop letten niet automatisch de regels voor gas en elektriciteit te kopiëren. Als ik het goed heb begrepen, maakt de algemene directie Energie van de FOD Economie momenteel een juridische analyse van de bevoegdheidsverdeling. Zeker wat waterstof en hernieuwbaar gas betreft, wordt Vlaanderen in ENOVER door het Departement Omgeving vertegenwoordigd, maar is ook het Departement EWI hierbij betrokken omdat het specifiek om een innovatieve cluster gaat. Is het VEKA hier ook bij betrokken? Als energiebron heeft waterstof natuurlijk een enorme impact op het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030. Als de bevoegdheden worden bekeken en regelgeving in het vooruitzicht wordt gesteld, is het belangrijk dat ook een goede intrafederale visie wordt ontwikkeld.

Luc Peeters: Het VEKA is betrokken bij de besprekingen over waterstof. Binnen de Vlaamse administratie spelen het Departement EWI en minister Crevits meer de leidende rol, maar we volgen het van nabij op. Om tot een gecoördineerde samenwerking te komen, geven we input voor de documenten die momenteel worden opgesteld.

3. Uiteenzetting door Nancy Mahieu

Nancy Mahieu: Ik zal toelichten wie we zijn, hoe de bevoegdheidsverdeling in elkaar zit en hoe het zit met het bestaande institutionele overleg. Daarna zal ik dit in de externe context plaatsen en afronden met enkele slotbedenkingen.

3.1. Situering algemene directie Energie van de FOD Economie

De algemene directie Energie is een van de zeven algemene directies van de FOD Economie en telt momenteel ongeveer honderd vte's. De toezichthoudende minister is minister Van der Straeten, maar ook minister Van Quickenborne en minister Dermagne oefenen toezicht uit. De kernopdrachten zijn geconcentreerd rond vier elementen, namelijk de coördinatie van het beleid met de verschillende bestuursniveaus, zowel Europees en internationaal als gewestelijk, de federale energiereglementering, de kennis van de energiemarkt op basis van studies en statistieken en tot slot het toezicht op de kwaliteit en de veiligheid van de energieproductie en -infrastructuur.

3.2. Bevoegdheidsverdeling

Aangezien de vorige spreker hier al uitgebreid op is ingegaan, zal ik niet lang blijven stilstaan bij de bevoegdheidsverdeling. Op dit vlak kent het energiebeleid een lange traditie. Na een eerste bevoegdheidsverdeling in de jaren 80 is een gedeelte van de bevoegdheid voor energie naar de gewesten gegaan, maar ook in 1988 en 2014 zijn er nog aanpassingen geweest. Die laatste keer zijn vooral de distributietarieven expliciet een gewestelijke bevoegdheid geworden.

3.3. Federale energiebevoegdheden

Ik deel de federale energiebevoegdheden op in vijf elementen. Het eerste is de bevoorradingszekerheid. De federale overheid verzekert de bevoorrading van alle energievectoren. Wat elektriciteit betreft, spitsen we ons vooral toe op de monitoring van de productiecapaciteit en op de uitrol van een capaciteitsmechanisme voor elektriciteit. Ook wat gas betreft, ligt een belangrijk dossier op tafel, namelijk de omschakeling van laagcalorisch gas (L-gas) naar hoogcalorisch gas (H-gas), die deels in Vlaanderen zal plaatsvinden. Wat aardolie betreft, staan we vooral in voor het beheer van de strategische aardolievoorraden en de berekening van de maximumprijzen voor aardolieproducten.

De federale overheid is ook bevoegd voor het vergunningenbeleid, in het bijzonder met betrekking tot de productie, de levering en het transport van gas en elektriciteit.

Daarnaast is de federale overheid ook bevoegd voor het nationaal crisisbeleid voor gas, elektriciteit en aardolie. Voor de drie energievectoren zijn nationale crisisplannen beschikbaar, waarbij de gewesten ook zijn betrokken.

De federale overheid is ook bevoegd voor de veiligheid en de weerbaarheid. De federale overheid duidt in uitvoering van de wet tot vaststelling van een kader voor de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen van algemeen belang voor de openbare veiligheid de kritieke infrastructuur en de operatoren van de essentiële diensten aan. De federale overheid is in verband met de kritieke energie-infrastructuur ook bevoegd voor het afleveren van de veiligheidsverificaties voor het personeel.

Het tweede element betreft de nucleaire energie, waarvoor vooral de voorbereiding van de kernuitstap onder de loep wordt genomen. De federale overheid is bevoegd voor het wetgevende kader voor de berging van het nucleair afval. Momenteel staat een herziening op de agenda. De federale overheid is eveneens bevoegd voor de controle op de nucleaire provisies die een exploitant moet aanleggen om de kerncentrales te ontmantelen. In een meer internationale context is de federale overheid bevoegd voor de ondersteuning van de ontwikkeling van radio-isotopen en voor het nucleair onderzoek.

Het derde element betreft de energietransitie. De federale overheid is bevoegd voor de offshore energiewinning en werkt momenteel aan een uitbreiding van de windenergiezone. Er wordt een tendermechanisme uitgerold om nieuwe windmolens in zee te plaatsen.

De federale overheid werkt aan de decarbonisatie van gas. Wat nieuwe gassen betreft, kijkt de FOD Economie vooral naar de opportuniteiten met betrekking tot waterstof en de opslag van CO₂.

De federale overheid beheert het Energietransitiefonds, dat wordt gespijsd door de compensatiemaatregel voor de verlenging van de levensduur van de centrales Doel 1 en Doel 2. Jaarlijks wordt een call voor de financiering van federale onderzoeksprojecten georganiseerd.

Het vierde element betreft de energieconsument. De FOD Economie is bevoegd voor de automatische toepassing van het sociaal tarief en heeft ook een bevoegdheid met betrekking tot de energiefactuur.

Het vijfde element, tot slot, betreft de energiediplomatatie. De federale overheid is bevoegd voor de bilaterale samenwerking en de memorandums of understanding. De federale overheid is voor de EU het aanspreekpunt in verband met ingebreke-

stellingen, rapporteringen en geïntegreerde aanmeldingen. De federale overheid is bevoegd voor de regionale samenwerking in de EU. Dit betekent in hoofdzaak de samenwerking tussen de buurlanden in verband met geïntegreerde elektriciteitsmarkten. Verder is er nog het lidmaatschap van de internationale instituties met betrekking tot energie, zoals het Internationaal Atoomenergie Agentschap en het International Renewable Energy Agency, waar het lidmaatschap op basis van een roterend systeem met de gewesten wordt gedeeld.

3.4. Institutioneel overleg

Er is een institutioneel overleg tussen de gewesten en de federale overheid. Ik zit zelf het maandelijks energieoverleg voor. De administraties en de kabinetten van de bevoegde ministers participeren hieraan. Hoewel tijdens dat overleg heel wat thema's worden behandeld, worden de diepgaande discussies op het niveau van de werkgroepen gevoerd.

ENOVER is belangrijk voor de voorbereiding van Europese en internationale standpunten en voor de uitwisseling van informatie. ENOVER vergadert maandelijks en heeft een aparte werkgroep ENOVER EU, die de Europese standpunten voorbereidt waarover de DGE dan verder overlegt.

Naast het institutioneel overleg zijn er ook ad-hocoverlegorganen waarin de institutionele organen met betrekking tot energie en klimaat worden samengebracht. Zo is de stuurgroep ENOVER- Nationale Klimaatcommissie bevoegd voor de opmaak van het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2030 en belast met de verdere opvolging van dit plan. Sinds dit jaar is er ook een gezamenlijke werkgroep van ENOVER en de Nationale Klimaatcommissie en een werkgroep ENOVER-Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid die op ad-hocbasis aan klimaatdossiers werkt.

Verder zijn er organen die onder de federale bevoegdheden ressorteren, maar waarbij de gewesten als observatoren zijn betrokken. Het gaat om het Vast Elektrotechnisch Comité, de Commissie van Advies voor de niet-verspreiding van kernwapens en het vergunningscoördinerend en -faciliterend comité, dat bevoegd is voor de regeling van de vergunningen voor grensoverschrijdende projecten en dat een roterend voorzitterschap met de gewesten kent.

Als het om homogene bevoegdheidspakketten gaat, is het belangrijk met twee elementen rekening te houden. Ten eerste bevinden we ons in een evoluerend energielandschap. De nieuwe energietechnologieën die het licht zien, zijn niet noodzakelijk duidelijk geregeld door de grondwetsherziening van 1980. Ten tweede zijn er elementen van het energiebeleid die technisch ondeelbaar zijn en die noodzakelijk een nationale behandeling vergen, zoals de bevoorradingszekerheid, de productnormen en de transmissienetten.

3.5. Externe context

Wat de externe factoren betreft, evolueren we geleidelijk naar een eengemaakte Europese markt. De Europese regels worden van bovenaf geïmplementeerd in de nationale en regionale regels. De impact van de Europese maatregelen op ons beleid wordt steeds groter. De EU spreekt vanuit de 'whole of government'-benadering met de lidstaten. De Europese Commissie spreekt de lidstaat België aan en België moet dan een rapport over een ingebrekestelling of zo indienen. De Europese druk neemt toe om geïntegreerd te rapporteren, vooral met betrekking tot het energie- en klimaatbeleid.

3.6. Slotbedenkingen

Wat de energiesector betreft, kent de bevoegdheidsverdeling een lange samenwerkingstraditie. We zijn het al lang gewoon met elkaar samen te werken en er zijn belangrijke permanente overlegstructuren die op een correcte en efficiënte wijze worden gebruikt. De beslissingen over de homogene bevoegdheidspakketten behoren volgens mij tot het primaat van de politiek, maar elke beslissing heeft impact op de werkmiddelen van elke entiteit en op de wijze waarop alles wordt georganiseerd.

Wat waterstof betreft, kan ik beamen dat in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen een aantal elementen niet op de juiste wijze zijn verduidelijkt. We zijn op het moment gekomen waarop we meer duiding nodig hebben. In de lopende oefening hebben de federale administratie en het kabinet van minister Van der Straeten het initiatief genomen een nota over de bevoegdheidsverdeling met betrekking tot waterstof op te stellen. Die nota wordt nu besproken door de politieke kabinetten, waaronder het kabinet van minister Crevits.

De uitdagingen op het vlak van energie en energieomslag zijn groot, maar blijven niet tot het nationale of regionale vlak beperkt. Aangezien die uitdagingen grensoverschrijdend zijn, vormen samenwerking en complementariteit de sleutel tot een coherent, efficiënt en effectief energiebeleid. Ik wil onderstrepen dat de federale overheid als coördinator en facilitator van de samenwerking met de gewesten een betrouwbare partner blijft.

4. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Nancy Mahieu

Hannes Anaf: Mevrouw Mahieu, ik vind het interessant dat u geïntegreerde rapportering belangrijk vindt. De heer Peeters zou de Vlaamse overheid liever zelf zien rapporteren. Misschien kunnen jullie daarover in discussie gaan.

Ik dank u voor uw interessante presentatie en ik zou nog een heel algemene vraag willen stellen. Hebt u soms het gevoel dat onze complexe staatsstructuur inzake sleuteldossiers als de bevoorradingszekerheid en de veiligheidsissues bijkomende uitdagingen met zich meebrengt? Wat is de impact van de huidige bevoegdheidsverdeling op de timing en de resultaten met betrekking tot die sleuteldossiers?

Andries Gryffroy: Mevrouw Mahieu, ik zou de vraag graag omdraaien. Ondanks het primaat van de politiek, mogen we stellen dat energie een technisch issue is. Zijn er momenteel onlogische onderdelen die volgens u met een nieuwe staatshervorming zo snel mogelijk naar de gewesten moeten worden gebracht?

Wat de prijzen betreft, is het sociaal tarief het enige wat nog bij de federale overheid zit. We hebben hier in het Vlaams Parlement al een discussie over de taksen op de fotonvoltaïsche cellen gevoerd. We mogen niet per kilowattuur belasten, want dat doet de federale overheid al. We moeten dat omdraaien. Wat de fotonvoltaïsche cellen betreft, zijn de snelheden in de gewesten totaal anders. In Vlaanderen hebben de burgers ten gevolge van allerlei omstandigheden en het gevoerde regionale beleid het hoogste aantal fotonvoltaïsche cellen en het grootste geïnstalleerd vermogen. Het Grondwettelijk Hof heeft zich dit jaar uitgesproken over de klacht van de federale overheid dat ze minder inkomsten uit de btw zou ontvangen. Er zou een federaal reserveringsfonds voor de conversie van L-gas naar H-gas komen. Hoewel de werken zijn uitgevoerd, is dat fonds er volgens mij nooit geweest. De vraag is dan hoe dat is gefinancierd. De warmtedistributienetten vallen nog gedeeltelijk onder de federale overheid, wat de zaken complexer maakt.

Wat ziet u op korte termijn zitten om de zaken te vereenvoudigen? Dat staat los van het primaat van de politiek. We zoeken niet naar meer werk en meer verslagen. Wat zou volgens u onmiddellijk naar de gewesten mogen gaan?

Leo Pieters: Mevrouw Mahieu, ik dank u voor uw uiteenzetting. Het VEKA moet met de federale overheid communiceren. De federale overheid moet met de EU communiceren. De EU zal ons inzake communicatie steeds meer opleggen. Is het dan niet logischer die communicatie rechtstreeks te laten verlopen? Ziet u een evolutie in die richting, waardoor het federale instituut misschien overbodig wordt?

U moet uiteraard schipperen tussen de gewesten. Wij trekken hier aan het zeel van Vlaanderen, maar u moet ook met Wallonië rekening houden. Waar bevindt zich de moeilijkheid om daar als federale overheid nog iets van te maken? De federale overheid moet de gewesten met elkaar verenigen, maar de gewesten kennen verschillende snelheden. Kunt u dat misschien verduidelijken?

Willem-Frederik Schiltz: Mevrouw Mahieu, tijdens dergelijke gesprekken wordt vaak de vraag gesteld of iets meer federaal of meer regionaal moet worden, maar u kunt daar natuurlijk niet op antwoorden. In onze zoektocht naar verbetering zoeken we een aantal punten die een belemmering of een opportuniteit vormen. Wat energie betreft, is er een rijke samenwerkingstraditie. In tegenstelling tot bepaalde andere domeinen, is er, onder meer met ENOVER, een geroedeerd systeem, maar toch wordt de samenwerking nu scherper gesteld.

U hebt de energietransitie aangehaald. De invulling gebeurt steeds meer door de regionale overheden. De federale overheid heeft terecht beslist dat het wagenpark moet vergroenen. Dat staat ook in het Vlaams Energie- en Klimaatplan. Dit betekent echter dat er in het Vlaamse Gewest laadpalen en andere groene technologieën moeten komen. Met betrekking tot gedeelde bevoegdheden waarin de federale overheid een sturende rol heeft, komt er veel operationele druk op de gewesten te liggen. Ik wil daar geen oordeel over vellen, maar we merken dat er een spanningsveld is. Zijn er zaken die u kunt aanbevelen om de samenwerking te versoepelen en te beletten dat het sturende aspect en het operationele aspect te veel uit elkaar drijven?

Nancy Mahieu: Wat de geïntegreerde rapportering betreft, vormt het Nationaal Energie- en Klimaatplan een schoolvoorbeeld. De Europese Commissie heeft ons op de vingers getikt. We hebben van in het begin getracht geïntegreerde rapporten te schrijven, maar dat is tijdens de eerste fase niet gelukt. We hebben verschillende rapporten ingediend en we werden nog eens op de vingers getikt. We hebben dan een geïntegreerd rapport ingediend, maar ik denk niet dat het een schoonheidsprijs zal winnen. Het is niet de federale overheid, maar de EU die deze eis oplegt om versnippering in de rapporten tegen te gaan. Ik weet wat hierover in ENOVER is gezegd. We proberen zo veel mogelijk gemeenschappelijk aan te melden en we zijn niet de enigen die er zo over denken. Volgens mij vinden de gewesten het ook goed om eenduidig aan te melden. Er zijn in het verleden dossiers geweest waarvoor door bepaalde omstandigheden, zoals het ontbreken van een politieke oplossing, een gewest afzonderlijk heeft aangemeld, maar de andere gewesten hebben dat dan gevolgd. Ik spreek hier namens de administratie en niet als politicus. Dit werkt grotendeels, maar als er een politiek meningsverschil is, is er wat ruis op de buis.

Wat de complexiteit van de issues inzake energie betreft, heb ik de veiligheid aangekaart omdat de federale overheid nog volledig bevoegd is voor de nationale crisisplannen. We hebben in verschillende procedures in sterke mate met de gewesten samengewerkt. Met betrekking tot het huidige afschakelplan zijn de gewesten specifiek geconsulteerd. De veiligheid is een federale bevoegdheid, maar er is een constante betrokkenheid van de gewesten.

De weerbaarheid is een ander voorbeeld. We duiden de aanbieders van de essentiële diensten aan. Wat de gas- en elektriciteitssectoren betreft, omvat dit ook de transport- en distributiebedrijven. De infrastructuur van Elia is kritieke infrastructuur en Elia is natuurlijk als een operator van een essentiële dienst aangeduid. We hebben de gewesten gevraagd of ze zich kunnen vinden in de wijze waarop de federale overheid de aanbieders van essentiële diensten voor distributie zou aanduiden. Die samenwerking verloopt goed.

Ik zal me niet uitspreken over de bevoegdheden die volgens mij kunnen worden overgeheveld. Energie is een technische zaak, maar de overheveling van bevoegdheden is een politieke discussie. In de huidige context hebben we al een bevoegdheidsverdeling waarin de bevoegdheid voor bepaalde zaken goed is afgebakend. Als er raakvlakken tussen de federale en de gewestelijke bevoegdheden zijn, zijn er samenwerkingsinstrumenten. Als iedereen zijn eigen rol ten volle speelt, werkt dat goed.

Een aantal elementen, bijvoorbeeld met betrekking tot waterstof, zijn in 1980 niet geregeld, maar de federale overheid heeft het initiatief genomen om na te gaan hoe de bevoegdheidsverdeling in elkaar zit. Aangezien het complex is, hebben we met de gewesten overlegd over een manier om die bevoegdheden te verdelen. Ik ben niet betrokken bij die politieke discussie, maar ik heb vernomen dat die vrij goed verloopt. Eens er een consensus is, kunnen we verder, met respect voor ieders rol en bevoegdheden.

Ook wat de sociale tarieven betreft, is er een lange traditie. De federale overheid is hiervoor bevoegd, want dit is in het nationaal belang. Er zijn momenteel administratieve en politieke beraadslagingen aan de gang over de opname van warmtenetten in het sociaal tarief en om daar op die manier ook de automatische toekenning in op te nemen. De Vlaamse overheid heeft dit element aangebracht en de federale overheid is alert geweest.

Wat een vereenvoudiging betreft, wijs ik erop dat de staatsstructuur is wat die is. Er zijn samenwerkingsinstrumenten. Als elke entiteit de politieke wil heeft om samen te werken, kunnen we samen tot een coherent energiebeleid komen.

Andries Gryffroy: Mevrouw Mahieu, ik kan begrijpen waarom u geen politieke uitspraken wilt doen, maar ik zal met een ander voorbeeld aantonen hoe moeilijk de situatie is. Hoe groot moet een opslagplaats met batterijen zijn om onder de federale bevoegdheid te vallen? Hoeveel wagens mogen we bij elkaar zetten? Waterstof, batterijen en digitale meters behoren tot de nieuwe technologie. We zien dat we onszelf constant vastrijden, ook op het niveau van de federale overheid. Er is overleg, maar zouden we niet veel tijd winnen door een aantal zaken te verduidelijken en de bevoegdheden homogener te maken? Als het Waalse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dat anders zien dan het Vlaamse Gewest, kan over die opslaghoeveelheid nog een discussie ontstaan. U zit niet alleen in die overlegorganen. Een eenvoudiger kader kan enkel in het voordeel van iedereen zijn.

Nancy Mahieu: Ik ben daarnet vergeten te vermelden dat het overleg over de bevoegdheidsverdeling met betrekking tot waterstof nog lopende is. Het is de bedoeling dat dit ook met betrekking tot de CO₂-opslag zal gebeuren. Dat is antwoord op de vraag waar die elementen kunnen worden verduidelijkt.

Er is me ook gevraagd op welke manier de gewesten bij de bevoorradingszekerheid zijn betrokken. Voor de volledige uitrol van het capaciteitsmechanisme voor elektriciteit zijn de gewesten geraadpleegd, onder meer over de problematiek van de cumuls. We hebben nagegaan welke operatoren voor ondersteuning in aanmerking komen. Ook voor het overleg over energie in het Overlegcomité zijn de gewesten

geïnformeerd over het standpunt over de volumebepaling. De federale overheid beslist niet in een hoekje over de bevoorradingszekerheid. De gewesten worden hier op regelmatige wijze actief bij betrokken.

5. Uiteenzetting door Pieterjan Renier

Pieterjan Renier: Het energiesysteem is volop in beweging. We bewegen naar een koolstofarme samenleving met een lager energieverbruik en met een zo veel mogelijk op hernieuwbare energiebronnen steunende energievoorziening. Deze energietransitie is een belangrijke uitdaging voor alle gezinnen en bedrijven.

De uitdaging is groot, maar dat zijn de opportuniteiten ook. In de toekomst zullen er meer windmolens, zonnepanelen, elektrische voertuigen en warmtepompen zijn. Ons energiesysteem zal een sterkere elektrificatie kennen en we zullen in productienetten en opslag moeten investeren. We moeten ervoor zorgen dat het energiesysteem betaalbaar, duurzaam en betrouwbaar is.

De energiefactuur speelt een belangrijke rol in de realisatie van de energietransitie. Met onder meer de energiefactuur kunnen overheden het gedrag van gezinnen en bedrijven sturen. Het is algemeen geweten dat de elektriciteitsfactuur in België een belastingsfactuur is. De federale overheid, gewestelijke overheden en lokale overheden gebruiken de elektriciteitsfactuur om tal van retributies, heffingen en belastingen te innen. Dat is vaak historisch gegroeid, want een belangrijke beweegreden is dat alle gezinnen en bedrijven over een elektriciteitsaansluiting beschikken en op die manier allemaal een bijdrage leveren.

In 2018 heeft de VREG de Vlaamse lasten op de elektriciteitsfactuur in kaart gebracht. Het gaat om ruim 1,5 miljard euro. Gelet op de elektrificatie, hebben we in het rapport geconcludeerd dat de hoge lasten op de elektriciteitsfactuur een verkeerd signaal geven. In vergelijking met die lasten, liggen de lasten op andere energiebronnen, zoals stookolie, aardgas of zelfs houtpellets, laag in België. De VREG heeft deze problematiek in het Vlaams Parlement al meermaals aan de hand van voorbeelden geïllustreerd. We hebben de vergelijking gemaakt tussen gezinnen die aardgas, stookolie, houtpellets of een warmtepomp gebruiken om de woning te verwarmen. Ten gevolge van de hoge lasten op de elektriciteitsfactuur is het niet interessant om te investeren in een warmtepomp, wat nochtans de meest energie-efficiënte en duurzame technologie is. De lasten zo maar naar de aardgasfactuur verschuiven, is ook geen oplossing. De VREG is steeds van mening geweest dat het beter is de lasten die nu aan de elektriciteitsfactuur zijn verbonden, vanuit de algemene middelen te financieren.

De vier energieregulators geven PricewaterhouseCoopers (PwC) jaarlijks gezamenlijk de opdracht een vergelijkende studie te maken van de elektriciteits- en aardgas prijzen in België en in de ons omringende landen Duitsland, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk. de belangrijkste conclusie is steeds dat Belgische gezinnen en bedrijven die op het laagspanningsnet zijn aangesloten in vergelijking met gezinnen en bedrijven in die buurlanden, een hogere elektriciteitsfactuur betalen. De elektriciteitsfactuur van de niet-elektriciteitsintensieve bedrijven die op het midden- of hoogspanningsnet zijn aangesloten, ligt wel in de lijn van de facturen in de omliggende landen. Aangezien die buurlanden en Vlaanderen aan bedrijven met elektriciteitsintensieve activiteiten vaak grote kortingen toekennen, ervaren vergelijkbare bedrijven in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en in het Waalse Gewest een concurrentieel nadeel. De aardgasfactuur is in België dan weer relatief laag.

Het energielandschap is de voorbije twintig jaar drastisch veranderd. Vooral onder de impuls van de EU is de energiemarkt vrijgemaakt. Door de drie Europese richtlijnen met betrekking tot elektriciteit en aardgas in Belgische wetten en Vlaamse

decreten om te zetten, zijn heel wat nieuwe actoren actief geworden. Tussen de elektriciteitsproducenten en de afnemers staan Elia en Fluvius, die voor het transport en de distributie van de elektriciteit instaan. De productie en het verbruik van elektriciteit moeten altijd in evenwicht zijn. Indien dat evenwicht er niet is, kan de netspanning variëren, kan de frequentie veranderen en kan uiteindelijk de stroom zelfs uitvallen. De evenwichtsverantwoordelijken spelen een essentiële rol. De energieleveranciers zijn het bekendst bij de afnemer. Iedereen die in Vlaanderen energie van het net afneemt, moet immers een contract met een leverancier afsluiten. Met de V-test kunnen alle afnemers snel en eenvoudig contracten vergelijken en de interessantste prijzen op de markt vinden. Voor sommige actoren speelt de concurrentie een rol, maar anderen hebben een fysisch en wettelijk monopolie. Regulators als de VREG vormen een spil tussen alle marktpartijen en hebben als taak ervoor te zorgen dat de complexe energiemarkt zo goed mogelijk werkt.

Er is een verschuiving van de elektriciteitsproductie in grote, centrale productie-installaties naar een gedecentraliseerde productie uit hernieuwbare energiebronnen. Met de vierde richtlijn met betrekking tot elektriciteit heeft de EU het kader uitgewerkt waarbinnen de elektriciteitsmarkten flexibeler kunnen worden georganiseerd. De consument komt centraal te staan en alle consumenten moeten rechtstreeks aan de markt kunnen deelnemen, bijvoorbeeld door hun verbruik aan de marktsignalen aan te passen, met dynamische prijzen of door de productie van hun zonnepanelen te verkopen. Op 31 maart 2021 is deze belangrijke richtlijn in een Vlaams decreet omgezet. Dit decreet introduceert nieuwe actoren en concepten in de regelgeving, zoals energiegemeenschappen, peer-to-peerverkoop van zelfgeproduceerde elektriciteit, flexibiliteit en dynamische prijzen. Door de invoering van de digitale meter, die in Vlaanderen versneld zal worden uitgerold, zullen al deze concepten effectief ingang vinden.

De VREG is in december 2001 opgericht en heeft als missie een toekomstbestendige energiemarkt in Vlaanderen. De taken, de bevoegdheden en de werking van de VREG zijn geregeld in het Energiedecreet. De VREG reguleert, wat onder meer inhoudt dat we de technische regels voor de netbeheerders en de leveranciers uitwerken. Met de tariefmethodologie bepaalt de VREG hoe de distributienettarieven van de gezinnen en de bedrijven eruitzien. Om een gedeelte van de distributienettarieven per kilowatt in plaats van per kilowattuur aan te rekenen, worden in 2022 de capaciteitstarieven geïntroduceerd. De VREG houdt toezicht op de energiemarkt. De energieleveranciers moeten beschikken over een door de VREG toegekende vergunning. Indien de regels niet worden gerespecteerd, kan de VREG administratieve boetes opleggen of zelfs de vergunning intrekken. De VREG adviseert het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering over de omzetting van de Europese richtlijnen. De VREG heeft de afgelopen jaren heel wat adviezen afgeleverd, onder meer over de digitale meter en over warmtenetten. De website van de VREG informeert bedrijven en gezinnen over de energiemarkt. Naast een schat aan informatie, bevat de website ook tools voor gezinnen en bedrijven, waarvan de V-test ongetwijfeld de bekendste is. Ik zal deze taken even illustreren aan de hand van praktische voorbeelden.

Na de overheveling van de distributienettarieven in 2015 heeft de VREG werk gemaakt van een nieuwe tariefmethodologie op basis van het 'Consumer Price Index minus X'-model (CPI-X-model). Hierdoor worden de netbeheerders gestimuleerd om efficiënt met investeringen, operationele kosten en financiering om te gaan. De distributienettarieven zijn de afgelopen jaren met ongeveer 500 miljoen euro gedaald. Voor een gemiddeld gezin komt dit neer op een daling van de elektriciteitsfactuur met 110 euro.

Er is in Vlaanderen een ruime keuze tussen tal van producten van tientallen leveranciers. In 2011 was er slechts een beperkt aanbod van producten van enkele

leveranciers. Met onder meer de V-test heeft de VREG ervoor gezorgd dat er in Vlaanderen een concurrentiële en dynamische energiemarkt is, met gezinnen en bedrijven die bewust voor een leverancier kiezen. Het percentage huishoudens in Vlaanderen dat van leverancier verandert, is sterk gestegen en behoort nu tot de hoogste in de EU.

Op basis van verschillende adviezen van de VREG is in 2019 beslist om digitale meters in Vlaanderen uit te rollen. Naar aanleiding van een advies van de VREG uit 2020 is vervolgens beslist die uitrol te versnellen. Dat is een goede zaak, want de kosten-batenanalyse van de VREG heeft aangetoond dat de maatschappelijke baten voor Vlaanderen bijna 1 miljard euro bedragen. Tegen eind 2024 moet minstens 80 procent van de digitale meters worden uitgerold. Volgens de Europese regelgeving moet de uitrol ten laatste op 1 juli 2029 volledig zijn gerealiseerd.

De Federale Regering heeft recent beslist de fiscaliteit voor elektrische voertuigen aan te passen. De komende jaren zullen er in Vlaanderen waarschijnlijk honderdduizend elektrische voertuigen bij komen. Als we pieken kunnen vermijden, kan het distributienet een miljoen elektrische voertuigen aan. De digitale meter en het capaciteitstarief zullen gezinnen met een elektrisch voertuig stimuleren om hun verbruik te spreiden. Dat komt iedereen ten goede, want volgens de berekeningen van Fluvius kan op die manier op lange termijn 3 miljard euro aan investeringen worden uitgespaard. Het is ook goed voor de portemonnee van alle gezinnen en bedrijven, zowel met als zonder elektrisch voertuig.

De digitale meter geeft een beter inzicht in het energieverbruik, zodat gezinnen en bedrijven hier slimmer mee kunnen omgaan, bijvoorbeeld door minder energie te verbruiken, energie te verbruiken als de elektriciteit het goedkoopst is, het energieverbruik zo veel mogelijk te laten samenvallen met de momenten waarop de zonnepanelen energie opwekken, met een dynamische energieprijs op het juiste moment tegen de beste prijs energie te verbruiken of de opgewekte elektriciteit zelf op de markt te verkopen. De digitale meters zijn essentiële bouwstenen voor de energietransitie.

In 2020 heeft de website van de VREG ruim twee miljoen bezoekers gehad. Jaarlijks voeren een op de vier gezinnen in Vlaanderen de V-test uit. Het communicatieteam bestaat uit vier personen, die in 2020 duizenden vragen om informatie hebben behandeld. De VREG stuurt tweewekelijks een nieuwsbrief naar ruim 35.000 abonnees. In 2020 heeft de VREG 25 rapporten, 12 adviezen en 129 beslissingen gepubliceerd, die allemaal op de website terug te vinden zijn.

In de aanloop naar de verkiezingen van 2019 heeft de VREG een memorandum met elf concrete aanbevelingen gepubliceerd. Ondertussen zijn zes aanbevelingen gerealiseerd of zijn daar toch minstens al verregaande stappen voor gezet. Ik wil de drie aanbevelingen over institutionele aangelegenheden nog even onder de aandacht brengen.

In de eerste plaats vindt de VREG dat het forum van Belgische Energieregulatoren moet worden geformaliseerd. Dit informele overlegorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van de VREG, de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas, BRUGEL en de Commission Wallonne pour l'Energie en staat in voor de uitwisseling van informatie, kennisopbouw en kennisdeling met betrekking tot de Belgische energiemarkt. De vierde Europese richtlijn introduceert heel wat aspecten die betrekking hebben op de actieve consument en de distributienetten. De digitale meter is daar een voorbeeld van. De afstand tussen de VREG en de Europese instanties, zoals het Agency for the Cooperation of Energy Regulators of de Council of European Energy Regulators, is groot. De VREG wil met een geformaliseerd FORBEG een actieve rol in de EU opnemen.

In de tweede plaats moet met betrekking tot energie voor homogene bevoegdheidspakketten worden gezorgd. Aangezien de gewesten bevoegd zijn voor het beheer van de warmte- en koudenetten, zou de tariefregulering ook beter aan de gewesten worden overgedragen. Ook de sociale maximumprijzen voor elektriciteit en aardgas zouden beter door de gewesten worden ingevuld. De gewesten moeten maximaal gebruik maken van hun bevoegdheid om de opslag van energie te regelen. Sinds 1 april 2019 heeft de VREG de toezichthoudende taken met betrekking tot de warmtenetten gekregen. De VREG heeft hiervoor enkele nieuwe medewerkers met kennis van zaken aangetrokken en heeft de warmtenetten in Vlaanderen in kaart gebracht. In 2020 is het eerste warmtenetrapport gepubliceerd. Er is overleg met de belanghebbenden geweest en na een onderzoek is ook een advies uitgebracht. De prijs- en tariefregulering zou een logisch vervolg zijn.

In de derde plaats vraagt de VREG de vierde Europese richtlijn, die heel wat rechten voor de energieafnemers bevat, zo veel mogelijk in Vlaamse regelgeving om te zetten. De VREG heeft verschillende adviezen over onder meer de energiegemeenschappen en de flexibiliteit geleverd, maar die moeten de komende maanden en jaren verder worden uitgewerkt, onder andere in het technisch reglement en in de tariefmethodologie. De IT-systemen achter de digitale meters zullen ook mee moeten evolueren.

6. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Pieterjan Renier

Hannes Anaf: De drie aanbevelingen vormen de essentie van de vraag hoe we het in de toekomst beter kunnen doen. Veel aspecten van het Vlaams energie- en klimaatbeleid worden door de EU aangestuurd. Het is de EU die de grote beslissingen neemt. Wat is volgens de EU de rol van de gewestelijke regulatoren? Plaatst de EU deze regulatoren, zoals de VREG, op gelijke voet met de federale en nationale regulatoren in andere landen?

Andries Gryffroy: Wat zijn net de struikelblokken waardoor FORBEG zich op korte termijn niet als een eenduidige regulator kan organiseren?

U hebt verklaard dat er op korte termijn homogene bevoegdheidspakketten moeten komen, maar met betrekking tot de energieafnemers is er blijkbaar nog een issue.

De EU stelt de kaders en de directieven op, maar de lidstaten moeten dit allemaal invullen. Aangezien de energiegemeenschappen, bijvoorbeeld, een exclusieve gewestelijke bevoegdheid zijn, komt dit bij het Vlaamse Gewest terecht. Er kunnen echter nog juridische conflicten ontstaan met betrekking tot de prijzen. De federale overheid is immers nog gedeeltelijk bevoegd voor de consumentenprijzen. Ook een aantal issues in verband met de veiligheid, zoals de keuring van producten van instanties die bij Synergrid zijn aangesloten, vallen nog onder de federale bevoegdheden. Zo is het lang een probleem geweest dat batterijen geen label van Conformité Européenne (CE-label) kregen. Is het mogelijk dat de Vlaamse overheid ten gevolge van federale restricties straks misschien een stap achteruit moet zetten?

Willem-Frederik Schiltz: Ik heb een vraag over de vier energieregulatoren. Op de website van de VREG kan ik prijzen vergelijken, maar ondertussen komt de CREG ook met eigen prijsvergelijkingen aanzetten. Dat verschillende regulatoren hetzelfde werk doen, maakt het voor de consument moeilijk om te weten waar hij moet zijn. Zijn er discussies tussen de regulatoren over die overlappende bevoegdheden en over de eigen taken?

Pieterjan Renier: FORBEG is, in tegenstelling tot ENOVER, een informeel samenwerkingsverband. Op technisch vlak werkt iedereen goed samen. Bepaalde tech-

nische uitdagingen zijn in Wallonië en Vlaanderen net hetzelfde. In het verleden heeft de CREG een studie over een prijsvergelijking met de omringende landen gepubliceerd. Alle regulatoren hebben dan een samenwerkingsovereenkomst afgesloten. Hierdoor komt de boodschap van de vier regulatoren samen.

Vroeger hadden de Europese richtlijnen meer te maken met de interconnectiviteit en de transmissiesystemen. In de vierde richtlijn gaat het meer over de energiegemeenschappen, de distributienetten en de actieve consument, wat het werkdomein van de VREG is. Aangezien de CREG België in de Europese samenwerkingsverbanden vertegenwoordigt, is de afstand tussen de EU en de VREG groot. Het zou misschien beter zijn de formele standpunten door FORBEG te laten bepalen.

De EU ziet dit als een interne Belgische aangelegenheid. Er zijn in België vier evenwaardige energieregulatoren. Onze vragen aan de EU worden op gelijke voet behandeld met de vragen van andere regulatoren.

De Vlaamse overheid heeft in maart 2021 het initiatief genomen om heel wat aspecten van de vierde Europese richtlijn in Vlaamse regelgeving om te zetten. Er zijn nu ook federale initiatieven, maar de bevoegdheidsverdeling op basis van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen is niet altijd even duidelijk. We moeten erop letten dat we geen dubbel werk leveren en dat er geen gewestelijke en federale energiegemeenschappen ontstaan. Federale wetten zouden op dit vlak tot juridische onzekerheid leiden.

De VREG heeft altijd hard gewerkt om de gezinnen te informeren. De V-test wordt jaarlijks 800.000 keer uitgevoerd. Alle gezinnen in Vlaanderen kennen die test en het is dan ook een belangrijke tool om de markt in beweging te brengen. In Vlaanderen zijn heel wat leveranciers actief en iedereen stelt zich nu en dan de vraag of hij niet van energiecontract moet wisselen. De V-test heeft daar een belangrijke rol in gespeeld.

In de toekomst komen de dynamische prijzen eraan. We hebben de V-test aan die nieuwe contracten aangepast. Die concepten zijn in de Vlaamse regelgeving geïntroduceerd. De VREG informeert de klanten niet enkel over de afnamecontracten, maar ook over de interessantste teruglevercontracten. De andere gewesten zorgen trouwens ook voor prijsvergelijkingen.

7. Uiteenzetting door Koen Locquet

7.1. Algemene voorstelling van de CREG

Koen Locquet: De CREG is in 2000 opgericht, in uitvoering van het eerste energiepakket. Aanvankelijk werd de werking vooral beschouwd als een geschillenbeslechting, maar met tweede pakket is de CREG in functie van de eenmaking van de markt een volwaardige regulator geworden, met alle bevoegdheden die toen in de Europese richtlijnen en verordeningen waren opgenomen.

De CREG is een onafhankelijke administratieve rechtspersoon zonder raad van bestuur die rechtstreeks afhankelijk is van het federale parlement. Het federale parlement keurt de begroting goed, maar de financiën worden ook gecontroleerd door bedrijfsrevisoren en door het Rekenhof. Verder oefent het federale parlement ook controle uit op basis van de beleidsnota en van het vergelijkingsverslag. In uitvoering van de raadgevende taak ten aanzien van de federale overheid heeft de CREG in 2020 deelgenomen aan een tiental parlementaire hoorzittingen.

De taken en de opdrachten van de CREG zijn rechtstreeks afkomstig uit de Europese richtlijnen en zijn terug te vinden in de Gaswet en de Elektriciteitswet. Steeds

meer worden de taken rechtstreeks op basis van de Europese verordeningen toegewezen. Zo zorgen de netwerkcodes voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen regulatoren, wat het mogelijk moet maken tot een eengemaakte Europese energiemarkt te komen. De CREG kan een aantal beslissingen nemen, maar moet in verband met andere materies voorstellen en adviezen formuleren. De CREG kan ook over energie in de ruime zin van het woord studies uitvoeren. Aangezien de CREG de federale overheid adviseert, wordt ook met de federale administratie samengewerkt.

De CREG heeft een directiecomité met een voorzitter, de directie Controle prijzen en rekeningen, de directie Technische werking van de markt en de administratieve directie, met een ondersteunende juridische dienst. De CREG heeft een zeventigtal mensen in dienst.

7.2. Evolutie van het regelgevend kader van de CREG in de laatste 20 jaar

De evolutie van het regelgevend kader is al aangehaald. Met het Clean Energy Package zitten we aan het vierde pakket met een aantal grote principes. We zijn op weg naar een eengemaakte Europese markt. De netbeheerders moeten onafhankelijk van de producenten kunnen opereren. de productie- en leveringsactiviteiten zijn geliberaliseerd, maar de EU schuift steeds meer targets inzake hernieuwbare energie naar voren. De markt moet rekening houden met de uitstootnormen. De EU legt beperkende criteria op. Overheden kunnen bepaalde technologieën met subsidies promoten, maar dit moet uiteraard volgens de Europese regels inzake staatssteun gebeuren. Om de doelstellingen van de Green Deal te kunnen waarmaken, is die regelgeving aan herziening toe.

Aangezien de EU met lidstaten samenwerkt, is het de lidstaat die een nationale regulerende instantie aanduidt. Sinds 2011 bestaat het ACER, waarin de CREG is vertegenwoordigd. De CREG is eveneens actief in de CEER, die in 2000 is opgericht omdat de toenmalige regulatoren in functie van de eenmaking van de markt de nood voelden knowhow te delen en samen te werken.

De onafhankelijkheid van de energieregulatoren is zeer belangrijk, maar dat is niet altijd gemakkelijk geweest. Er zijn politieke wensen en de belangen van de stakeholders lopen niet altijd parallel. Een regulator moet de regelgeving op een onafhankelijke wijze proberen te implementeren en moet de belangen van de kleine en grote consumenten verdedigen. Sinds de liberalisering van de markt in de jaren 2000 is er een evolutie aan de gang, met als grote thema's de unbundling, de non-discriminatie, de toegang tot de netten en de geliberaliseerde leverings- en productieactiviteiten die aan de markt wordt overgelaten. Om machtsmisbruik op de wholesale market te vermijden, worden die activiteiten natuurlijk gemonitord en oefenen de nationale regulatoren toezicht uit op de gedragingen van de marktspe-
lers.

7.3. Bevoegdheden van de CREG

De bevoegdheden van de CREG komen gedeeltelijk ook van het ACER. Die beslissingen moeten worden uitgevoerd. Zo bereidt het ACER de netwerkcodes voor balancing, capacity allocation management en dergelijke voor. Al die netwerkcodes moeten de barrières tussen de lidstaten wegwerken.

Bij het Clean Energy Package hoort een Europese richtlijn betreffende elektriciteit (herziening van de bestaande), maar er komen tegen het einde van 2021 ook nog Europese richtlijnen/verordeningen betreffende gas en decarbonisatie. In die richtlijnen wordt de nadruk meer op governance gelegd. Om de uitwisseling van energiepakketten tussen de lidstaten vlot te laten verlopen, moeten de transportnetbeheerders zich op Europees vlak organiseren.

Voor een eenmaking van de Europese markt is de marktkoppeling het belangrijkste onderwerp dat op tafel ligt en nog lang op tafel zal liggen. Om al die markten technisch aan elkaar te koppelen, moeten er duidelijke regels en methodologieën zijn. Zo kunnen de verschillende regulatoren en transmission system operators in de verschillende Europese lidstaten de regels op dezelfde manier toepassen en mogelijke obstakels uit de weg ruimen.

In het licht van de energietransitie is de houding en de werking van de regulatoren en van het ACER aangepast, maar ook voordien was er al veel aandacht voor flexibiliteit en demand-side response. Nieuwe beroepen/activiteiten op de markt, zoals aggregatoren, vinden hun plaats. De CREG is op dit vlak al jaren actief en heeft in de EU een vooraanstaande rol gespeeld. Dit vergroot de liquiditeit van de markt en heeft een gunstige invloed op de eenmaking van de markt, wat in het belang van de verschillende soorten consumenten is. Aangezien dit natuurlijk een aanpassing van de werking vergt, probeert de CREG het regelgevende werk op een dynamische wijze in te vullen.

Ik herhaal dat het zwaartepunt van de lidstaten naar de EU is verschoven. De EU heeft grote doelstellingen vooropgesteld. De bevoorradingszekerheid is een bevoegdheid van de lidstaten, maar ook op dat vlak begint de EU meer randvoorwaarden op te leggen, onder meer met betrekking tot adequacy. De subsidies moeten worden aangemeld, want de lidstaten kunnen niet zomaar eender wat doen. De EU werkt methodologieën uit die in alle lidstaten moeten worden nageleefd om de adequacy te verzekeren en reglementair te omkaderen.

De Europese Commissie heeft een aantal taken aan het ACER toegewezen. De regulatoren en de TSO's, die in Europees verband zijn verenigd in hun belangenverenigingen, het European Network of Transmission System Operators for Electricity en het European Network of Transmission System Operators for Gas, moeten de beslissingen en adviezen van het ACER in acht nemen. Zij moeten voor de Europese Commissie het aanspreekpunt op Europees niveau zijn.

Aangezien het ACER op vraag van de Europese Commissie toezicht op de aardgas- en elektriciteitsmarkt houdt, stelt het ACER jaarlijks een market monitoring report op. Het ACER baseert zich hiervoor op de input van de regulatoren. De CREG kan bepaalde zaken aanleveren, maar voor bepaalde data doet de CREG een beroep op de gewestregulatoren. De uniforme opname in één rapport vormt soms een probleem. Als we slechts één cijfer kunnen invullen, is het aan de gewesten om onderling overeen te komen welk cijfer dat moet worden. De CREG wijzigt niet zelf aan wat onder de gewestelijke bevoegdheden valt.

Het ACER superviseert de samenwerking tussen de transportnetbeheerders en heeft zelfs inspraak in de statuten van het ENTSO-E en het ENTSO-G. Het ACER signaleert markante vaststellingen, zodat de Europese Commissie hiermee rekening kan houden als een richtlijn of verordening moet worden aangepast. Volgens de verordening die de oprichting en de werking van het ACER regelt, komt de vertegenwoordiging toe aan de nationale regulator. De CREG speelt een leidende rol in een aantal werkgroepen, net zoals de andere regulatoren in andere werkgroepen actief zijn.

In België werken de regulatoren samen in FORBEG. Het vertrekpunt van de CREG is altijd dat iedereen in het belang van de markt en van de consumenten samen moet ageren om obstakels uit de weg te ruimen. Het eigenlijke werk gebeurt hoofdzakelijk in de werkgroepen, maar ik wil er de aandacht op vestigen dat de mensen die voor de regulatoren werken elkaar uiteraard kennen. Zodra er een vraag of een probleem is, nemen ze contact op met elkaar. Tijdens de COVID-19-crisis werd gevreesd dat de leveranciers niet overeind zouden blijven en dat een productieprobleem zou kunnen ontstaan. De vier regulatoren hebben dit nauwkeurig ge-

monitord en hebben die informatie goed uitgewisseld. Achteraf is gebleken dat de energiesector een robuuste sector is die haast geen negatieve gevolgen van deze crisis heeft ondervonden. Bepaalde leveranciers hebben minder winst gemaakt, maar er zijn geen faillissementen geweest en de markt is blijven functioneren.

De werkgroepen van FORBEG zijn geen vaststaand, maar een evolutief gegeven. Momenteel kijken de regulatoren na welke werkgroepen moeten blijven bestaan. Elke werkgroep heeft immers ook mensen nodig. Mogelijk ontstaan in de toekomst nieuwe werkgroepen en verdwijnen andere. De regulatoren kunnen dat onderling flexibel afspreken. Het voorzitterschap van de werkgroepen wordt in onderling overleg bepaald. Er is een specifieke werkgroep voor informatie-uitwisseling en debrieven inzake Europese dossiers. Er wordt altijd om input gevraagd. Wat de vragenlijsten betreft, verloopt dat vrij vlot. Wat de inhoudelijke opmerkingen betreft, gaat het wat minder goed. Dat is geen verwijt, want de gewestregulatoren worden, net als de federale regulator, soms met heel strakke deadlines en met veel documenten geconfronteerd. Ze moeten roeien met de riemen die ze hebben.

De CREG maakt de gevraagde informatie aan de EU over. In bepaalde gevallen krijgt de CREG de gevraagde informatie niet omdat bepaalde gewestinstantie(s) vinden dat ze rechtstreeks aan de EU zouden moeten kunnen rapporteren. Dit betekent dat België op bepaalde punten een zwarte vlek blijft. De CREG kan die informatie echter niet zelf overmaken omdat ze in bepaalde gevallen niet over de data beschikt. De interpretatie blijft een gewestelijke bevoegdheid. Op dat vlak is de CREG enkel een doorgeefluik.

Als onafhankelijke regulator mag de CREG akkoorden met andere Belgische en Europese reguleringsinstanties afsluiten. Een koninklijk besluit regelt de samenwerking met de Belgische Mededingingsautoriteit. De CREG vergadert regelmatig met het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie. Gelet op de technologische evolutie in de energiesector en de Regulation on Wholesale Energy Market Integrity and Transparency, heeft de CREG met betrekking tot de financiële aspecten ook een samenwerkingsakkoord met de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten. Energie is vaak immers ook een financieel product geworden. Als regulator van de financiële sector heeft de FSMA op dat vlak veel meer ervaring. Die uitwisseling verloopt vrij vlot. De CREG werkt uiteraard ook samen met de federale administratie en met de Europese Commissie.

Op basis van de Elektriciteitswet en de Gaswet deelt de CREG in haar beleidsnota de eigen bevoegdheden verder in. Er zijn geliberaliseerde activiteiten, gereguleerde activiteiten en activiteiten in het licht van de energietransitie. Die laatste activiteiten worden steeds omvangrijker.

De monitoring is een zeer belangrijke opdracht. De CREG monitort of de TSO's de regelgeving met betrekking tot de technische vereisten en de netwerkcodes correct toepassen. Met het oog op machtsmisbruik en machtsposities monitort de CREG de marktwerking op het vlak van de prijzen. Dit is in het belang van de consument. Verder vergelijkt de CREG ook met de buurlanden. Meten is weten. De CREG oefent ook monitoringactiviteiten uit in het kader van het markt monitoring report van het ACER. De CREG heeft initiatieven ondernomen in verband met de demand-side response. Om de aggregatoren in staat te stellen hun activiteiten uit te oefenen, moest er een regelgevend kader komen. Via de activiteiten van die marktspelers kunnen mede bepaalde prijsspieken worden vermeden. De CREG heeft de problematiek van de loopflows bij de EU aangeklaagd. Samen met de Belgische TSO's, probeert de CREG een oplossing te vinden voor de loopflows ten gevolge van de productie van Duitse hernieuwbare elektriciteit die haar weg zoekt over het Europese net. Gas kan worden gestuurd, maar elektriciteit niet en kan voor congestie zorgen. De 70 procentregel betekent dat 70 procent beschikbaar moet zijn voor de verhandeling van de capaciteit. Weinig landen halen dat percentage, maar België

slaagt daar wel in en is ook op dat vlak een voortrekker geweest. Dat is goed voor zowel de kleine consument en voor de industrie.

Wat de gereguleerde activiteiten betreft, houdt de CREG toezicht op de third-party access, wat betekent dat iedereen op een transparante wijze toegang tot het net moet hebben. De naleving van de unbundeling door de TSO's wordt gemonitord en in 2019 is als slot van een lang proces de beslissing genomen en geïmplementeerd dat Elia de gereguleerde en niet-gereguleerde activiteiten duidelijk van elkaar moest scheiden. De CREG is actief in de implementatie van de netwerkcodes en de vaststelling van de nettarieven. De ondersteunende diensten worden omkaderd. In verband met de primaire, secundaire en tertiaire reserve werd meer flexibiliteit ingevoerd, wat dan weer de liquiditeit op de markt ten goede komt.

Wat de energietransitie betreft, zijn flexibiliteit en de demand-side response belangrijk. Wat de bevoorradingszekerheid betreft, monitort de CREG, samen met de federale administratie, permanent de productiecapaciteit. De CREG is actief betrokken bij de offshore productie, niet enkel met betrekking tot de groenestroomcertificaten, maar ook met betrekking tot de aansluitingen. De CREG maakt deel uit van de federale werkgroep voor de tendering van de tweede zone. Na de Brexit heeft de verbinding met het Verenigd Koninkrijk een bijkomende dimensie gekregen. De EU maakt immers een prioriteit van een offshore grid. Om de elektriciteit van de verschillende offshore windmolenparken gemakkelijker te kunnen evacueren, moet er een echt netwerk in de Noordzee komen. Dat zal op middellange termijn gebeuren, maar de CREG speelt nu een rol in de voorbereidingen op regelgevend vlak. Wat de verschillende initiatieven voor de Green Deal en hun timing betreft, wordt vooral op het decarbonisatiepakket gewacht. Dat omvat onder meer bepalingen inzake waterstof, een van de Europese prioriteiten.

7.4. Europese perspectieven

De energiewereld wordt vanuit de EU aangestuurd. De EU heeft de keuze gemaakt naar een eengemaakte Europese markt te evolueren. In die geliberaliseerde markt is er concurrentie op het vlak van levering en productie. De natuurlijke monopolies zijn vanuit een economisch standpunt een verantwoorde keuze. Het heeft geen zin verschillende netten naast elkaar aan te leggen. Om alle spelers gelijke kansen te bieden, moeten de netten uiteraard neutraal en onafhankelijk worden beheerd.

De EU schuift targets naar voren. Wat de productie betreft, zal de markt zoeken wat de voordeligste opties zijn, maar de markt moet rekening houden met de verplichtingen inzake uitstoot en met de targets inzake hernieuwbare energie. De markt zal kiezen welke hernieuwbare energie er komt, maar de lidstaten hebben de mogelijkheid een beleid te voeren dat een of andere optie promoot. Het Europese kader bepaalt in welke mate subsidies mogelijk zijn zonder dat ze als onaanvaardbare staatssteun worden beschouwd.

De Belgische bevoegdheden zijn tussen twee beleidsniveaus verdeeld. Zelfs vóór de staatshervormingen was er een operationele samenwerking op het vlak van distributie en transport. Het elektriciteitssysteem moet werken en zonder duidelijke afspraken bestaat het risico dat het faliekant afloopt. De zaken die naar aanleiding van de bevoegdheidsverdeling in de wetgeving zijn opgenomen, verlopen tot nu toe vrij goed. Er zijn uiteraard grijze zones. De energiewereld verandert en bepaalde zaken die zich nu aandienen, waren nog niet gekend toen de bijzondere wet tot hervorming der instellingen werd opgesteld.

De CREG publiceert ook veel. Als de CREG in de pers komt, gaat het vaak over zaken zoals slapende contracten of over de CREG Scan, onderwerpen die minder technisch van aard zijn. De meer technische onderwerpen, zoals de omzetting van de netwerkcodes, zijn redelijk ingewikkeld, maar noodzakelijk.

8. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Koen Locquet

Hannes Anaf: U hebt gesproken over de toenemende impact van de EU op het Vlaamse en federale energiebeleid. Welke rol kan dit spelen met betrekking tot de bevoegdheidsverdeling? Zal er in de toekomst minder discussie over de bevoegdheidsverdeling zijn omdat de EU de invulling van het beleid steeds meer zal bepalen of zal de discussie scherper worden omdat we hier een bepaalde richting zullen moeten kiezen?

Andries Gryffroy: Mijnheer Locquet, in het belang van de eindconsument wilt u de flexibiliteit en de innovatie op de Belgische markt bevorderen. In welke mate botst dit met de bevoegdheidsverdeling? De digitale meter is een vorm van innovatie, maar dit is een Vlaamse beslissing. Het Vlaams Parlement heeft een decreet over de energiegemeenschappen goedgekeurd. Het gaat dan om het transportnet, maar Elia wil ook graag iets doen met betrekking tot het distributienet. Zo komen instanties in elkaars vaarwater terecht. We spreken over een vereenvoudiging, maar misschien maken we alles op die manier net complexer. Vanaf hoeveel elektrische wagens wordt een parking federale materie? Dat is een vraag die leeft bij de mensen die alles praktisch moeten uitwerken. In welke mate zijn de bevoegdheden zo gemengd dat het eenvoudiger zou worden ze uit elkaar te trekken?

De EU stelt een kader op, maar de vraag is of de operationele invulling door de Vlaamse overheid of de federale overheid wordt verzorgd. In de presentaties van de VREG en de CREG staan heel duidelijke termen. De burger vraagt zich af hoe het nu zit. De CREG heeft haar eigen V-test. De afvalstromen, waar CO₂ toe behoort, zijn een volledig regionale bevoegdheid, maar ik hoor ook over een federale regulering praten. Hoe moeten we met dit belangenconflict omgaan?

Leo Pieters: Ik wil de vraag herhalen die ik daarstraks ook al heb gesteld. De Belgische staat moet het steeds zwaarder wegend Europese kader invullen, maar de CREG is hiervoor afhankelijk van de gewesten. Er is een verdeling tussen de VREG en de CREG. In hoeverre kan de VREG dat zelf invullen? Maakt de aanwezigheid van een tussenpersoon het niet enorm ingewikkeld?

Koen Locquet: De CREG maakt het beleid niet. De CREG wil enkel dat alles, in het belang van de markt, de operatoren en de consumenten, zo efficiënt mogelijk verloopt. In Vlaanderen zijn 34 leveranciers actief, maar er zijn slechts een 20-tal leveranciers op het hele Belgische grondgebied actief. Het is jammer dat de regelgeving in de gewesten verschillend is, wat administratief/regulatoir een barrière kan zijn voor de marktactoren op de relatief kleine Belgische markt. De federale overheid komt op dit punt niet tussen. Voor de bedrijven die op heel het Belgische grondgebied actief willen zijn, is de administratieve last toegenomen. Dat nemen die leveranciers van andere Europese lidstaten in overweging als ze zich de vraag stellen of ze ook in België actief zouden worden. Voor de CREG staat voorop dat de operationele werking efficiënt moet zijn. Zelfs voor er sprake was van een overheveling van bevoegdheden, was er al een samenwerking tussen de distributienetbeheerders en met de transportnetbeheerder. Het is eigen aan de sector dat de netbeheerders samenwerken. Als ze dat niet zouden doen, zou het wel eens verkeerd kunnen aflopen.

De CREG Scan is geen gewone vergelijkingstool, maar is ontwikkeld na de vaststelling dat er veel slapende contracten zijn. Het gaat om mensen die niet voor een andere leverancier kiezen en om contracten die niet langer worden aangeboden. De betrokkenen kunnen het contract dat ze al lang hebben zelfs niet meer vergelijken via de 'gewone prijsvergelijkers'. De CREG Scan omvat meer dan 15.000 prijsformules die voor een groot deel niet meer op de markt worden aangeboden. Zodra iemand zijn contract op de CREG Scan heeft teruggevonden, kan hij

gebruikmaken van een gewone prijsvergelijkingstool van een andere regulator of van een andere instantie. In se zijn beide systemen aanvullend. De CREG heeft de CREG Scan ontwikkeld om de consument die over een slapend contract beschikt te helpen. Daarnaast heeft de CREG sinds jaren de problematiek van de slapende contracten aangeklaagd. Algemeen genomen zijn de betrokkenen zich er niet van bewust dat het om duurdere contracten gaat. Hierrond werd recent een wetgevend initiatief genomen om het de leveranciers onmogelijk te maken slapende contracten te blijven hanteren.

Wat innovatie betreft, treedt de CREG niet buiten de eigen bevoegdheden. De CREG heeft de verantwoordelijkheid om, samen met de TSO's, een regelgevend kader en een marktmodel uit te werken om demand-side response en aggregatie mogelijk te maken. Er wordt tegenwoordig vaak over slimme meters gesproken, maar op het niveau van het elektriciteitstransport bestaat de automatische meterlezing al lang. Er waren vroeger ook al contracten met industriële klanten die konden worden onderbroken. Eigenlijk is er niets nieuws onder de zon, maar er komt nu wel een regelgevend kader. Via de aggregatoren ontstond er een nieuwe economische activiteit. Er komt een kader met duidelijke afspraken tussen de TSO's en de marktactoren. De intrede van nieuwe technologieën heeft ook betrekking op de offshore productie. Ook op dat vlak heeft België wereldwijd een leidinggevende positie. De Belgische bedrijven hebben heel wat knowhow. Als regulator heeft de CREG dit niet in de hand, maar de CREG verleent hier wel medewerking aan via haar regulatoire activiteiten. Als ooit een regelgevend kader wordt ontwikkeld voor een eiland in de tweede zone en als er ooit een tender komt om op dat eiland eventueel ook andere activiteiten te ontplooien, zal de CREG inzake innovatie haar rol spelen.

De slimme meters zijn een gewestelijke bevoegdheid. Hieraan is de problematiek van dynamische prijzen gekoppeld. In mei 2021 heeft de CREG in het belang van de consument een nota gepubliceerd waarin op de gevaren van die dynamische prijsformules wordt gewezen. In principe moeten alle leveranciers met meer dan tweehonderdduizend klanten dergelijke contracten met dynamische prijzen vanaf 1 januari 2021 aanbieden. Die contracten zijn echter heel variabel en de parameters zijn verbonden aan de prijzen op de beurzen. Uit een studie blijkt dat de residentiële klanten dit moeilijk kunnen vergelijken. De meeste mensen weten niet eens dat er elektriciteitsbeurzen zijn. Als de prijzen laag zijn, kan dat voordelig zijn, maar als de prijzen door het dak gaan, kan dat zeer onaangename verrassingen met zich meebrengen. Na overleg met de bevoegde federale minister is de CREG van mening dat er een kader moet komen om de mensen correct te informeren. Dat is echter niet zo evident, onder meer omdat er, ondanks alle sensibilisering, bijvoorbeeld vastgesteld wordt dat er nog meer dan vijfhonderdduizend consumenten over slapende (meestal dure) contracten beschikken. Het is de taak van de overheid de residentiële klanten die niet de kennis of de tijd hebben om zich hierin te verdiepen, de nodige bescherming te bieden. De slimme meters zijn nuttig, maar er moet ook op de gevaren worden gewezen.

De energiegemeenschappen omvatten hoofdzakelijk gewestelijke bevoegdheid, maar de vraag is hoe dit verder zal evolueren. De regelgeving staat energiegemeenschappen op het niveau van het transport niet in de weg, maar dat zal nog niet onmiddellijk gebeuren. Het zal veeleer op distributieniveau plaatsvinden. Volgens de CREG is er geen conflicterende regelgeving, maar de regels inzake de consumentenbescherming moeten ook van toepassing zijn op de mensen die lid worden van een energiegemeenschap. Worden de sociale tarieven in dit geval ook toegepast? Worden de deelnemers leverancier, met eigen verplichtingen? Dit zijn zaken die moeten gemonitord worden. Het is positief dat de mensen bij dit nieuwe concept worden betrokken, maar de nieuwe activiteiten in het energielandschap hebben vaak met technologie te maken en het is nodig ook op de digitale kloof te wijzen. De consumenten die hier niet in thuis zijn, worden misschien achtergelaten

omdat ze de kennis en de middelen niet hebben. Met de nieuwe mogelijkheden gaan ook gevaren gepaard en de overheid moet de nodige maatregelen treffen om de mensen in bescherming te nemen.

De vraag over het aantal wagens op een parking en de impact op de bevoegdheidsverdeling is misschien geen goed voorbeeld. Aangezien het een aansluiting op het distributienet betreft, is daar eigenlijk niet veel discussie over. De kostprijs van batterijen daalt sterk, wat betekent dat ook grote batterij-installaties interessanter worden. Als er een aansluiting op het transportnet is, gaat het om transport. De distributie is een bevoegdheid van de gewesten. Om kleine misverstanden te vermijden, moet het een en het ander nog worden uitgeklaard. Als alle Belgen een elektrische wagen zouden hebben, zou dat de grootste batterij ooit zijn. Door toepassing te maken van de slimme meters (in twee richtingen), kan een wagen niet enkel worden opgeladen, maar kan de elektriciteit van de batterij van de wagen ook voor het verbruik van de woning worden gebruikt. Vanuit operationeel standpunt is het, los van de discussie over de bevoegdheden, belangrijk dat er een transparante uitwisseling van informatie tussen de verschillende operatoren is. De distributienetbeheerders en de TSO's moeten die informatie beschikbaar kunnen stellen van marktpartijen.

Tot slot is me ook nog een vraag over FORBEG gesteld. Voor de CREG is de operationele samenwerking belangrijk. Die mensen kennen elkaar. Tijdens de recente bespreking van de samenwerkingsovereenkomst tussen de distributienetbeheerders en de TSO's zijn er veel contacten geweest tussen de medewerkers van de CREG en de medewerkers van de VREG en de andere gewestregulatoren. Als iets over het hoofd wordt gezien, trekt iemand wel aan de bel, waarna een vergadering wordt belegd en informatie wordt uitgewisseld.

Andries Gryffroy: Ik vind de grote opslaginstructuur een goed voorbeeld van de discussie over het punt waarop iets groot wordt. Als we over de grootte moeten discussiëren, zijn we eigenlijk niet goed bezig. Het moet minder complex, want de mensen snappen niet dat er geen definitie van de grootte is.

Ik heb nog een bijkomende vraag. Is het wijzen op de gevaren van dynamische contracten nu een federale of een regionale bevoegdheid?

Koen Locquet: Ik beschouw dit als een van de taken van de CREG. Voor de CREG staat de consument voorop. Als we eventuele gevaren zien, willen we dat ook melden, net zoals we met betrekking tot de slapende contracten met de administratie en met de bevoegde minister hebben overlegd. Uiteindelijk is daar een wetsvoorstel uit voortgekomen. De CREG zal initiatieven inzake het informeren van de consument vanwege de gewestelijke regulatoren nooit in de weg staan. Elk initiatief dat de consument goed informeert, is welgekomen. Als bijvoorbeeld op basis van de wetgeving 'consumentenbescherming' en 'contractenrecht' moet worden opgetreden, is het een andere zaak. De CREG staat op regelmatige basis in contact met de Algemene Directie Economische Inspectie, bijvoorbeeld naar aanleiding van misleidende reclame. De CREG geeft de informatie door en de Algemene Directie Economische Inspectie moet dan beslissen of verder moet worden opgetreden.

II. Hoorzitting van 14 juni 2021

Aan de hoorzitting werd deelgenomen door:

- Chris Peeters, CEO, Elia;
- Géry Vanlommel, manager Public affairs, Fluvius;
- Frederik Vandendriessche, professor Energierecht, UGent.

1. Uiteenzetting door Chris Peeters

Chris Peeters: Het is niet onze taak om ons uit te spreken over de institutionele richting die men moet uitgaan. Wij zijn een gereguleerd bedrijf en wij zullen ons altijd strak houden aan de institutionele bevoegdheden, waar ook ze zich bevinden. Wij proberen daar op een pragmatische en praktische manier mee om te gaan.

1.1. Elia Groep: een Europese topvijfspeler

Elia is ondertussen een Europese topvijfspeler. Wij hebben vandaag activiteiten die zelfs groter zijn in Duitsland dan in België. We zijn in België de operator van het net, zowel op het federale niveau, dat is 110 tot 380 kilovolt, als op het regionale niveau, 30 tot 70 kilovolt. Dit lokale vervoersnetwerk valt onder verschillende bevoegdheden. In Duitsland vertegenwoordigt onze activiteit op dit ogenblik ongeveer 60 procent van het financiële belang.

Ik zoom in op de Belgische en Vlaamse kerntaken. Wij zijn neteigenaar. De genoemde spanningsniveaus worden door ons gebouwd en onderhouden, zodat zij leveringszekerheid kunnen garanderen. Wij zijn als systeembeheerder de eindverantwoordelijke voor het evenwicht. Dat is een zeer structurerende verantwoordelijkheid. Wij houden het licht aan in dit land, en daarnaast zijn wij ook marktfacilitator. Wij leveren zelf geen energie, maar wij moeten ervoor zorgen dat wie gebruikmaakt van het netwerk en van het systeem, er optimaal toegang toe krijgt om deel te nemen aan de marktwerving. Deze taak situeert zich in de grotere Europese markt waarbinnen er een evolutie is naar meer en meer samenwerking.

Als transmissienetbeheerder moeten wij er op elk moment voor zorgen dat er een evenwicht is tussen vraag en aanbod. In Europa wordt dat op het niveau van de lidstaten geregeld. De meeste landen hebben één of een roterende evenwichtsverantwoordelijkheid. In Duitsland bijvoorbeeld zijn er vier netoperatoren maar om van schaalvoordelen en hogere efficiëntie te kunnen genieten, heeft men daar de evenwichtsverantwoordelijkheid op het niveau van Duitsland genomen. Hoe kleiner de schaal, hoe meer middelen er nodig zijn om het evenwicht in stand te houden. Dat is de uitdaging van Elia omdat het landelijk niveau al klein is in Europees perspectief.

Wij zijn een bedrijf dat steeds meer beïnvloed wordt door activiteiten op het Europese net, door de schaalvergroting die Europa nastreeft en door Europese regelgeving. Daarnaast is er een lokale infrastructuur, waarbij men lokaal met de omgeving moet omgaan. Er is altijd een spanningsveld. Langs de ene kant is er nood aan schaalvergroting om het evenwicht zo efficiënt mogelijk te bereiken, aan de andere kant moet men toch telkens rekening houden met de lokale realiteit.

1.2. Bevoegdheden verdeeld over Europees, federaal en regionaal niveau

In België zijn er vier regulatoren. Daarnaast is er ook de Europese regulator, die onder meer een rol speelt in de implementatie van de technische richtlijnen die zijn vastgelegd in de Europese netwerkcodes. Er zijn ook Europese verordeningen en richtlijnen. Op het federale niveau zijn er de Elektriciteitswet en de koninklijke besluiten daarrond. Het federale technische reglement is van toepassing op de

federale spanningsniveaus. De regulator CREG staat zowel in voor de technische regulering als voor de tariefregulering. Dan zijn er de regionale niveaus, met de verantwoordelijkheid voor het technische reglement voor het plaatselijk vervoernet van elektriciteit voor de lagere spanningsniveaus onder beheer van Elia. Er is voor die spanningsniveaus geen tariefbevoegdheid bij de Vlaamse, Brusselse of de Waalse regulator. Het tarief voor het volledige netwerk wordt vastgelegd op federaal niveau. Dat is goed want het netwerk wordt uitgebouwd op basis van een globale landelijke visie die zich weerspiegelt in de federale en regionale netwerken ontwikkelingsplannen. Binnen het gemutualiseerde tarief kan op die manier een schaalvoordeel worden gerealiseerd.

1.3. Energietransitie

De grootste drijvende kracht achter de activiteiten van Elia, naast de dagelijkse opdrachten, is het feit dat wij de klimaatdoelstellingen moeten halen. De Europese doelstellingen worden omgezet in nationale energie- en klimaatplannen. Daar staan grote objectieven in. Er moet meer hernieuwbare energie worden geïntegreerd in het elektriciteitsnetwerk, en dat moet op korte tijd zo koolstofarm mogelijk worden gemaakt. Van een netwerk dat was gebouwd rond een aantal grote kerncentrales en de gas- en – ondertussen uitgefaseerde – kolencentrales, gaan wij over naar een netwerk met meer hernieuwbare energie, die ook vanop zee komt. Dat netwerk moet met zeer grote infrastructuurwerken worden aangepast aan de nieuwe realiteit.

Er is een nieuw spanningsveld. Klimaatdoelstellingen kunnen we enerzijds maar halen als we in Europa volop samenwerken. Anderzijds is er de nood aan individualiteit en zijn er de nimbyeffecten bij de uitbouw van de infrastructuur, eventueel ook bij het digitale gedeelte ervan. Daarom is het belangrijk dat men ofwel binnen de bevoegdheidsverdeling een duidelijke afbakening maakt, ofwel dat men zorgt voor een goede samenwerking.

Een voorbeeld: we hebben recent onze licentieveraanvraag moeten vernieuwen. Dat moet om de twintig jaar gebeuren. In de Vlaamse en de federale verordening zat er een incompatibiliteit met betrekking tot de governance van Elia. Het statuut van onafhankelijke bestuurder dat wij nodig hadden, was incompatibel in beide regelgevingen. Daar kreeg Elia een tijdelijke uitzondering exempt voor. Nu moet worden bekeken hoe deze onverenigbaarheid van federale en regionale wetgeving moet worden opgelost.

Elia plant de komende jaren heel wat investeringsprojecten. Om de Prinses Elisabethzone, de tweede offshore zone in België, te kunnen ontsluiten zijn er op land de projecten Ventilus en Boucle du Hainaut. Die twee projecten zijn absoluut noodzakelijk om de energietransitie te verwezenlijken. Ze zullen snel moeten worden uitgevoerd omdat er anders onvoldoende hernieuwbare energie is om aan onze klimaatdoelstellingen te kunnen voldoen. We zullen alsmaar meer energieproductie vanuit zee naar het vasteland moeten brengen. Er is een kabelproject naar Denemarken en een tweede kabel naar het Verenigd Koninkrijk staat op stapel. Dat is nog maar het begin van de energietransitie. De Noordzee zal de motor zijn voor de hernieuwbare energie in België en Europa.

1.4. Onduidelijkheden en uitdagingen

Bij het zo snel mogelijk uitbouwen van die infrastructuur is er een spanningsveld. Er zijn onduidelijkheden qua bevoegdheidsafbakening en qua samenwerking. Een eenvoudig voorbeeld: het bouwen van die infrastructuur is van nationaal belang en wordt opgenomen in het federale ontwikkelingsplan waarbij een uitgebreid onderzoek met publieke raadpleging is voorzien. Deze investeringen vinden ook hun weerslag in het regionale ontwikkelingsplan. Maar voor de uitvoering van deze

investeringsprojecten moeten uiteraard vergunningsprocedures worden gevolgd, waarbij in verschillende stappen van deze procedures, zowel op het federale als op het regionale niveau, die op voorhand onderzochte noden opnieuw ter discussie worden gesteld. Er moeten oplossingen worden gevonden op een globaal niveau. De efficiëntie van hoogspanningslijnen kan niet op elk niveau, tot de gemeente of de individuele belanghebbende, ter discussie worden gesteld omdat het belang net ligt op het niveau van de volledige samenleving. Hier moeten coördinatie en afstemming worden bereikt, zodat er geen tijd verloren gaat in de uitvoering van deze infrastructuurprojecten die absoluut noodzakelijk zijn voor de energietransitie.

Er is nog een uitdaging. Het energielandschap evolueert van een systeem waar productie zich aanpast aan de vraag naar een systeem met intermitterende hernieuwbare energie, waarbij de vraag zich aanpast aan wanneer er veel productie zal zijn. Er is goed nieuws: door de energietransitie komen er allerlei nieuwe tools ter beschikking, zoals elektrische voertuigen met zeer flexibele batterijen, warmtepompen met redelijk wat tijdsflexibiliteit, elektrische boilers, motorische warmteprocessen in fabrieken, die allemaal elektrificeren en zeer veel flexibiliteit kunnen opleveren. Digitale technologie bestaat en kunnen we gebruiken. Maar het wordt een veel complexer systeem, waar zeer veel informatie moet worden uitgewisseld. Die informatie is nodig voor het beheeren van het lokale distributienetwerk. Ze moet rekening houden met potentiële lokale congesties. Maar ze is ook nodig voor het bewaren van het evenwicht op het transmissienet. Daarvoor is absoluut meer samenwerking nodig, niet zozeer een andere bevoegdheidsverdeling.

Met Fluvius en alle distributienetbeheerders is er nog maar net een akkoord gesloten over de uitwisseling van de noodzakelijke data. De distributienetbeheerders kunnen volledig in hun rol functioneren. Zij plaatsen de digitale meter en hebben het contract met de klant. Voor het bewaren van het evenwicht zullen wij moeten voorspellen hoeveel productie en verbruik van hernieuwbare energie er zal zijn. Elia heeft dus toegang nodig tot die informatie. Die samenwerking moet nog worden afgewerkt in het kader van de implementatie van de Europese regelgeving daarrond.

Er gebeurt regelgevend werk rond data-uitwisseling, zowel op regionaal als op federaal niveau. Het zou goed zijn indien dit gecoördineerd zou gebeuren, met een vertaling van de processen die in die akkoorden staan, waarover distributie en transport toch lange tijd met elkaar hebben overlegd om ervoor te zorgen dat dit kan verlopen in het belang van alle partijen.

Die samenwerking is niet nieuw. Twee jaar geleden hebben wij samen het Internet of Energy gelanceerd, een samenwerkingsverband tussen de distributienetbeheerders en Elia. Samen met 65 commerciële bedrijven, onder meer Proximus, maar ook banken en startups, bekijken we hoe de flexibele toekomst eruitziet, zodat de consument er voordeel aan heeft en wij ondertussen onze gereguleerde activiteiten optimaal en aan zo laag mogelijke kosten kunnen uitvoeren.

Deze problematiek heeft een lokaal aspect: congesties op het distributienetwerk. Een meer geaggregeerde taak is: ervoor zorgen dat het evenwicht op elk ogenblik bewaard blijft. Dat zijn twee dimensies van dezelfde uitdaging. Ondertussen moet de klant naadloos zijn service krijgen. De coördinatie tussen ons en de klant moet correct kunnen gebeuren.

2. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Chris Peeters

Andries Gryffroy: U had het over het project Ventilus. Weet u uit uw ervaring in andere landen hoe men daarmee, bijvoorbeeld in Duitsland, omgaat? We zitten

hier met een discrepantie. Het gaat over een transportnet, dat is een federale bevoegdheid, maar de vergunningen zitten op het gewestelijke niveau. De Raad van State zegt dat het een federale bevoegdheid is als het over activiteiten gaat van bedrijven die aangesloten zijn op het transportnet. Als het een distributienet is, dan is het een gewestelijke bevoegdheid. Het Grondwettelijk Hof spreekt dat tegen: men moet zien waar de afnemer gelokaliseerd is. Dat bepaalt of het een gewestelijke of federale bevoegdheid is.

Gas heeft niet de implicaties zoals u daarnet kort vermeldde in verband met elektriciteit. Daar is er de commerciële flexibiliteit, de capaciteitsbepaling enzovoort. U zegt dat we verplicht of gedoemd zijn om samen te werken tussen het niveau van het transport en het niveau van de distributie. Dit maakt het voor de burger moeilijker. In zijn boekje heeft Tim Vermeire het over het handboek met federale bevoegdheden. Hij kaart het voorbeeld aan van een groot batterijenpark met gigantisch veel wagens. Dat is een federale bevoegdheid, en niet langer een regionale bevoegdheid. Kunt u, als CEO van een bedrijf, niet stellen dat dat beter afgelijnd zou kunnen worden? Nu is alles soms zeer complex. Wie moet nu juist wat regelen? Men kan alles perfect afspreken, maar er moet voor worden gezorgd dat er voor alles ofwel een decretales ofwel een wettelijke basis is. Hoe kijkt u daar vanuit uw ervaring naar?

Leo Pieters: U zegt dat u in Duitsland 60 procent van uw omzet draait. U bent ook actief in de oostelijke Länder. Is dat vergelijkbaar? U hebt het over de complexiteit en het snelle handelen. U moet beslissen om het allemaal in orde en ter plaatse te krijgen. Kan dat met de huidige middelen, met de verschillende gewesten en het federale en het Europese niveau? In Duitsland zowel als hier moet u zich aan dezelfde wetgeving houden. Handelt u in Oost-Duitsland op dezelfde manier als hier? Met dezelfde problemen? Kunt u daar met dezelfde snelheid beslissen als hier?

Robrecht Bothuyne: De bevoegdheidsverdeling speelt Ventilus parten. Wat is wat dat betreft uw visie op de toekomst en uw ervaring in andere landen, zoals in Duitsland waar ook een federale overheid en sterke deelstaten bestaan?

U bent steeds actiever in de mariene zone. In principe heeft Vlaanderen daar veel bevoegdheden, maar op basis van de residuaire bevoegdheid heeft de federale overheid daar ook een ruim kader, dat heel sterk de bevoegdheid van Vlaanderen raakt en op sommige vlakken zelfs overschrijdt. Hoe ervaart u daar die bevoegdheidsverdeling? Wat is uw ervaring daar met andere landen? Bijvoorbeeld Groot-Brittannië heeft sterk uitgebouwde deelstaten, met Schotland dat sterke bevoegdheden heeft op het mariene niveau.

Ik heb u heel weinig horen zeggen over de rol van de EU, tenzij wanneer het over klimaat gaat. Wat is de toekomstige rol van de EU met betrekking tot uw takenpakket?

Staf Aerts: U had het over het veranderende energiesysteem, met warmtepompen, elektrische bodems en dergelijke, dat meer samenwerking noodzaakt. U haalde de samenwerking met Fluvius als voorbeeld aan. Ziet u ook meer nood aan samenwerking met andere spelers? Met de energieregulators, de overheidsadministraties? Ziet u nog mogelijkheden om daar uw werk te vergemakkelijken?

Caroline Gennez: Ik vond het interessant om te horen dat er in het beleid een paradigmaverschuiving nodig is waarbij de consument centraal wordt gesteld. Misschien moeten we deze insteek hanteren als het over institutionele discussies gaat. Nu is het zo – en niet alleen als het over energie gaat – dat de consument of de dienstverlening de institutionele opdeling volgt, maar men zou het moeten omdraaien: de dienstverlening moet centraal staan en het juridisch kader moet volgen. Het is interessant om het energiebeleid vanuit dat oogpunt te bekijken. Wij

zijn geen inhoudelijke commissie, wij zijn een werkgroep die bekijkt hoe we de toekomstige institutionele architectuur van dit land performanter kunnen organiseren.

Ik heb enkele zeer concrete vragen die aansluiten op het energiebeleid en die mij ook nog eens pijnlijk duidelijk zijn geworden bij de federale regeringsonderhandelingen. We hebben daar heel lang gediscussieerd over een mechanisme om Europese doelstellingen inzake klimaat- en energiebeleid rechtvaardig intra-Belgisch te verdelen. We hebben daar geen bindende mechanismen voor. We zijn aangewezen op samenwerking en goede afspraken. U geeft aan dat we nood hebben aan meer samenwerking, maar niet noodzakelijk aan een nieuwe bevoegdheidsverdeling, aan een nieuwe grote institutionele ronde – als ik u goed begrepen heb. Hoe kan men er dan voor zorgen dat er beslissingen worden genomen die nu vaak heel lang aanslepen of achterwege blijven? Hetzelfde geldt voor de Belgische standpuntbepaling in de Europese Raad. Wat ziet u daar als mogelijke oplossingen om iets performanter te kunnen werken op het internationale niveau?

Mijn tweede vraag sluit rechtstreeks aan op de bijzondere wet tot hervorming der instellingen. Over heel wat onderdelen van het energiebeleid, dat federale wetgeving is, moet voorafgaandelijk overlegd worden met de regionale wetgever. Maar omgekeerd is dat niet het geval. U kent het dossier van de terugdraaiende teller beter dan ik. In die zin is er niet de voorafgaandelijke voorwaarde om op federaal niveau te overleggen vanuit de deelstaten. Zou u dat zinvol vinden? Zou dat procedures voor het Grondwettelijk Hof kunnen voorkomen?

Hoe kan er maximale coherentie worden bewerkstelligd tussen de gewesten, bijvoorbeeld voor de EPB- en de EPC-verslaggeving van bouwbedrijven, aannemers en architecten, die heel vaak in meer dan een gewest actief zijn. Ik kan mij voorstellen dat om investeringen sneller doorgang te laten vinden, eenvoudige regelgeving altijd handig is. Hebt u een tip of inzichten om een maximale coherentie tussen EPB- en de EPC-verslaggeving te bewerkstelligen?

Chris Peeters: Ik zal het eerst hebben over de infrastructurele uitdaging. Ventilus is een zeer belangrijk project, zowel voor het land als voor Vlaanderen. Ik zal de vergelijking maken met bijvoorbeeld Duitsland, en ik zal ook even kijken naar een andere manier van werken in België, in het maritieme gebeuren.

In Duitsland gebeurt de noodbepaling via een proces dat vergelijkbaar is met het federale ontwikkelingsplan. Daarna worden de grote infrastructuurwerken in de wet ingeschreven. Dat wil nog niet zeggen dat het tracé in alle details gekend is. Het blijft de verantwoordelijkheid van de Länder om de vergunningen af te leveren. Maar er is wel een wettelijke duidelijkheid dat het project zelf in de volgende stappen niet meer ter discussie kan worden gesteld. Er moet worden gewerkt naar een zo goed mogelijke inplanting en een zo goed mogelijke samenwerking met de lokale gemeenschappen om een tracé te vinden dat zo goed mogelijk rekening houdt met de omgeving.

Dit in tegenstelling tot België, waar het federale ontwikkelingsplan weliswaar wordt goedgekeurd door de federale minister van Energie, maar waar je dan nog geen wettelijke basis hebt. In volgende stappen, bij de vergunningen, worden dan vaak opnieuw procedures gestart die op dat moment al zouden moeten afgesloten zijn. Wie het met bevoegdheidsverdeling wil oplossen, moet ervoor zorgen dat bepaalde elementen op dat moment niet meer ter discussie kunnen gesteld worden. Het is een federale infrastructuur. We hebben dan zicht op milieu, omgeving en ruimtelijke ordening. Dat moet er wettelijk komen. In België is het veel complexer omdat in de verschillende procedurele stappen een aantal zaken opnieuw worden gedaan. Wij willen niet zeggen dat deze procedurele stappen moeten worden aangepast. Maar het verloop ervan kan anders.

Wie in België van in zee een kabel aan land moet trekken, moet door de federale, de regionale en de gemeentelijke bevoegdheden passeren. Afhankelijk van de waterlijndefinitie moet men door al die bevoegdheden heen. Zo'n kabelintrekoperatie gebeurt meestal op een aantal uren. Dat is geen eenvoudige operatie. Maar toen wij dat deden, was er een uitzonderlijk goede samenwerking tussen al die niveaus, elk met zijn bevoegdheid. Ze delegeerden naar elkaar voor de controle ter plaatse. Ze zorgden voor de uitwisseling van de plannen en de informatie. Ze gingen allemaal in dezelfde richting. Die kabel moet uiteindelijk in de mofput terechtkomen en we hebben er allemaal belang bij dat de procedure goed loopt. Er zijn weinig problemen geweest maar het gebeurt buiten het seizoen en er zijn weinig mensen bij betrokken.

Bij de inplanting van een hoogspanningslijn is dat complexer. Er zijn omwonenden. De vraag is dan of dat moet door meer coördinatie of door meer bevoegdheid. In Duitsland hebben ze andere keuzes gemaakt en schakelen ze sneller.

Moet er meer worden samengewerkt met de andere instituten? Het bedrijf Elia zal in alle omstandigheden alle instituten respecteren. Vandaag bestaan er een aantal fora die kunnen versterkt worden. Zo bestaat FORBEG tussen de regulatoren, een platform waarop kan worden uitgewisseld. Misschien moeten meer dossiers op dat niveau worden betrokken. We moeten vooral vermijden dat de coördinatie opnieuw tot grote vertraging leidt. Er moeten werkingsregels worden opgesteld die zorgen voor efficiënte oplossingen. Om de consument centraal te plaatsen is er op alle niveaus nog heel wat cultuurverandering nodig. We lopen allemaal een beetje achter op wat de wereld kan. In onze sector zijn we het zo gewoon dat er voor de consument barrières bestaan, dat we die barrières niet zien. We zien geen proactieve nood om eraan te werken, zowel op het regulatoire niveau als op het niveau van de administratie. De sector, zowel het regulatoire als het commerciële deel ervan, is daar schuldig aan. We moeten beter bekijken hoe we dat dichterbij de consument kunnen brengen. Dat zal absoluut noodzakelijk zijn om de energietransitie te realiseren.

De samenwerking met de EU werkt met de netwerkcodes vrij goed. De definitie en het kader moeten nationaal worden geïmplementeerd. De samenwerking tussen administratie, regulatoren en marktspelers verloopt efficiënt. Het kost veel energie maar we geraken er wel.

Ik zal mij niet uitspreken over de terugdraaiende teller. Dat is een regionale bevoegdheid die buiten het bereik van Elia valt. Mijn collega's van Fluvius zullen die vraag beter kunnen beantwoorden.

Ik vind het opmerkelijk dat de sector inzake de regelgeving rond data en digitalisering vluggere stappen vooruit heeft gezet dan de regelgever. Men had kunnen verwachten dat de wetgever zou zeggen wat goed is voor de consument, waar we naartoe willen en wat de digitalisering moet afleveren qua service en kostenbesparing. Er is daar een omgekeerde beweging. De regelgeving komt naar ons. Bijvoorbeeld voor emissies of netverliezen wordt heel sterk genormeerd in het technische reglement. Rond data komen de initiatieven vanuit de distributie en van bij ons. Wij proberen het algemeen belang zo goed mogelijk te dienen maar het zou goed zijn als er aan de kant van de overheid instituten zouden zijn die mee met ons die verantwoordelijkheid zouden nemen. Wij blijven nog altijd bedrijven met een bedrijfsdynamiek. Het kader moet nog altijd door de politiek worden geleverd.

Andries Gryffroy: Moet er meer samenwerking zijn of moet er een betere bevoegdheidsverdeling zijn? Dat is de vraag die moet worden gesteld. In uw mariene projecten is dat vrij duidelijk. De locatie is zeer lokaal gebonden. Als we het hebben over commerciële flexibiliteit of capaciteit, gaat dat over alle gewesten samen. Wat doet men dan als het ene gewest verder gaat dan het andere?

Chris Peeters: Er moet inderdaad een verantwoordelijkheid komen om die samenwerking verder te laten gaan. Inzake flexibiliteit zien we dat de initiële ideeën vanuit Europa komen. De flexibiliteit behoort volledig aan de markt toe. Wij hebben op onze substations vandaag al flexibiliteit nodig, gewoon om het capaciteitsvermogen op onze substations te hebben. Op een moment was er een regelgeving waardoor een deel van de activa die nodig zijn voor het functioneren van ons systeem, buiten de wet valt. Dan zijn er op basis van goede samenwerking een aantal aanpassingen aan deze regelgeving gebeurd. Ook in Duitsland zijn er recente voorbeelden: de Europese verplichting om 70 procent van de interconnectiecapaciteit ter beschikking te stellen aan de markt – ingesteld op het moment dat het project bijna volledig gerealiseerd werd –, was niet coherent met de doelstelling om windenergie te integreren met de interconnectiecapaciteit voor de Deens-Duitse kabel. Elia Groep heeft die primeur van de eerste hybride interconnectie samen met de Deense collega's gerealiseerd. Daarna zorgde regelgevend werk ervoor dat er een uitzondering werd verleend op deze regel. Die dynamiek zal er altijd zijn. De wereld verandert snel. Wij proberen dingen uit. Maar dan is er wel een partner nodig die samen schakelt, want de wettelijke basis is nodig om te kunnen voortwerken.

In Duitsland hebben wij een uitzondering gekregen van tien jaar. Ondertussen werken wij samen met de wetgever om conform de Europese regelgeving te kunnen functioneren en toch nog altijd een maximale injectie van offshore wind te kunnen krijgen. Dat is het probleem: als er veel wind is, blijft er geen 70 procent over omdat een deel wordt ingenomen door de wind. Maar als er dan wordt afgeschakeld, wordt het hele effect van het dubbelgebruik uitgeschakeld. Men moet daar dynamisch kunnen variëren en daarom moet de wetgeving worden verfijnd. Dat zien we ook inzake capaciteiten. Vandaag hebben we met Fluvius voldoende proefprojecten lopen rond hoe zo iets technisch moet worden geïntegreerd. De wettelijke basis moet er zijn, zodat de marktspelers hun werk kunnen doen.

3. Uiteenzetting door Géry Vanlommel

3.1. Homogene energiebevoegdheden

Géry Vanlommel: Met betrekking tot de homogene energiebevoegdheden geef ik een overzicht van de wetgeving die van toepassing is op Fluvius. Er zijn een aantal basisenergiebevoegdheden. De meeste worden geregeld op het gewestelijke niveau. Alle taken met betrekking tot de distributienetbeheerder worden geregeld in het Energiedecreet. Ook databeheer is een essentieel onderdeel van de distributienetbeheerder. De distributienettarieven werden in juni 2014 overgeheveld naar de gewesten.

Het Vlaamse Gewest is ook bevoegd om aan de distributienetbeheerders verplichtingen op te leggen om ecologische en sociale doelstellingen te realiseren. Op ecologisch vlak hebben we een aantal ODV's rond het toekennen van REG-premies of de uitbetaling van groenestroom- en WKK-certificaten. Op sociaal vlak zijn er ODV's in het kader van onze rol van sociale leverancier of uitzonderingsleverancier. Zo vangen wij klanten op die gedropt worden door de commerciële leveranciers en geven hun elektriciteit en gas door middel van een budgetmeter.

Naast die basisbevoegdheden, die vooral op Vlaams niveau zitten, worden een aantal bevoegdheden geregeld door de federale overheid. Ik denk aan de sociale tarieven voor elektriciteit en gas, en ook aan de tarieven voor de gedropte klanten die niet beschermd zijn. Daarnaast zijn er alle tarieven die te maken hebben met warmte.

Naast die basisenergiebevoegdheden worden op het Vlaamse niveau nog extra taken geregeld. Zo is er de wetgeving rond de intergemeentelijke samenwerking, met als voorbeeld het decreet dat bepalingen oplegt voor intergemeentelijke

samenwerkingsverbanden. Ook wetgeving inzake stedenbouw en leefmilieu is op ons van toepassing. Wij hebben bijvoorbeeld voor het plaatsen van cabines voor elektriciteit en gas een omgevingsvergunning nodig. Ook op het vlak van privacy is heel wat Vlaamse wetgeving voor ons van toepassing, onder andere het toezicht vanuit de Vlaamse Toezichtscommissie.

Ook op het federale niveau zijn er een aantal extra bevoegdheden: alles wat met fiscaliteit te maken heeft, zoals btw, de federale bijdrage en de consumentenbescherming, bijvoorbeeld het consumentenakkoord met de verschillende marktpartijen. Ook het Algemeen Reglement op Elektrische Installaties is een federale bevoegdheid. Uiteraard is ook de wetgeving op de overheidsopdrachten op ons van toepassing. En ook de wetgeving met betrekking tot privacy, waarbij we denken aan de Gegevensbeschermingsautoriteit.

Ik ga nu dieper in op de mogelijkheden om verder te regionaliseren.

De sociale tarieven voor elektriciteit en gas en het tarief voor gedropte klanten zijn federale bevoegdheden. Het sociaal tarief is een verminderd tarief voor klanten die aan bepaalde voorwaarden voldoen. Dit tarief wordt om de drie maanden vastgelegd door de CREG. Ministeriële besluiten uit 2007 leggen de toekenningsprincipes van het sociaal tarief vast. Een koninklijk besluit van 2009 zorgt voor de automatische toekenning van het sociaal tarief.

Het tarief gedropte klanten is er voor klanten die worden gedropt door de commerciële leverancier en die niet kunnen genieten van het sociaal tarief. Ook daarvan worden de principes vastgelegd door het federale niveau. Het wordt om de drie maanden berekend door de distributienetbeheerders. Ook hier leggen een aantal ministeriële besluiten de toekenningsprincipes vast.

Indien men zou willen komen tot een homogene bevoegdheid op één beleidsniveau en tot één regulator, zou kunnen worden overwogen om deze tarieven aan de gewesten over te dragen. Uiteraard blijft dit een politieke keuze. Fluvius heeft er niet zoveel last van dat deze bevoegdheid nu versnipperd is, maar ziet er een mogelijkheid in om ze homogener te maken.

Wat warmte betreft, zijn het sociaal tarief en de andere tarieven nog federale bevoegdheden. Het sociaal tarief is er voor klanten die aan bepaalde voorwaarden voldoen. De CREG is dit tarief aan het uitwerken. De basis ervoor ligt in de federale Aardgaswet. Ook rond andere tarieven is nog niet veel regelgeving voorzien. Ook dat is een federale bevoegdheid. Deze bevoegdheid heeft betrekking op prijzen, met uitzondering op de distributienettarieven voor elektriciteit en aardgas. Ook hier kan worden bekeken of deze bevoegdheid naar de gewesten kan worden overgeheveld, zodat één beleidsniveau en één regulator de volledige bevoegdheid hebben.

3.2. Belang van samenwerking en overleg

Naast deze mogelijkheden van homogenere bevoegdheden wil ik ook wijzen op het belang van samenwerking en overleg. De bevoegdheden mogen zo duidelijk gedefinieerd zijn als maar kan, dan nog is er nood aan samenwerking en overleg op verschillende niveaus. Ik geef drie voorbeelden.

Een eerste voorbeeld betreft de samenwerking tussen de DNB's en Elia. Er zijn heel wat nieuwe diensten, waarbij de markt rekent op de netbeheerder om die diensten te faciliteren. Ik denk vooral aan energiegemeenschappen en flexibiliteit. Op dat vlak is er nog geen duidelijke bevoegdheidsverdeling. Daar bestaat nood aan. De sector heeft daar niet op gewacht. Samen met Elia en de andere DNB's in België heeft Fluvius een samenwerkingsakkoord gesloten. Het lijkt ons belangrijk en

logisch dat data van netgebruikers worden beheerd door de netbeheerder op wiens net die netgebruiker is aangesloten. Dit moet onafhankelijk gebeuren van de markt waarvoor de netgebruikers die data nodig hebben; denk aan de markt voor lokale congestie of balancing. Lokale congestie is een gewestelijk probleem, balancing is een federaal probleem. Dat maakt niets uit, als het data betreft van netgebruikers aangesloten op het distributienet, lijkt het ons logisch dat die data beheerd worden door de distributienetbeheerder. Dat zit vervat in de overeenkomst tussen Elia en de DNB's.

Een tweede voorbeeld van samenwerking is de samenwerking tussen de DNB's op Belgisch niveau. Een voorbeeld daarvan is het federale clearinghouse dat alle DNB's in Vlaanderen, Brussel en Wallonië aan het uitwerken zijn. De markt is vragende partij om dat op federaal niveau te organiseren. Zowel de leveranciers als de vervoersnetbeheerders als de transmissienetbeheerders, Elia en Fluxys, zijn daarvoor vragende partij. Op die manier is er maar één systeem in plaats van vier systemen. De kosten worden verdeeld over meerdere partijen en aansluitingspunten. Op dit moment zijn alle marktpartijen zich aan het voorbereiden op een go live van dat federale clearinghouse vanaf september 2021.

Naast de samenwerking tussen de DNB's en Elia en tussen de DNB's op Belgisch niveau denken we dat er ook nood is aan meer samenwerking tussen de federale overheid en de gewesten. De consistentie van het energiebeleid is cruciaal voor de rechtszekerheid in de sector. Neem het voorbeeld van de terugdraaiende teller, waar er toch wat onenigheid over was tussen overheden. De federale overheid en de CREG zijn naast de VREG en een aantal andere partijen naar het Grondwettelijk Hof gestapt. Een duidelijke uitspraak heeft ervoor gezorgd dat het draagvlak voor de energietransitie in het algemeen en voor de uitrol van de digitale meter in Vlaanderen in het bijzonder serieus werd ondermijnd. In het najaar moet een grote sensibiliseringscampagne het vertrouwen herstellen. Met meer overleg tussen de federale overheid en de gewesten had dit probleem misschien vermeden kunnen worden. Vandaar een pleidooi om, los van nog meer homogene energiebevoegdheden, te zorgen voor een goed overleg tussen de federale overheid en de gewesten.

3.3. Antwoorden op vooraf bezorgde punctuele vragen

Vinden wij de zesde staatshervorming een goede zaak? Wij kunnen die vraag bevestigend beantwoorden. De Vlaamse overheid is sedert 2014 bevoegd voor de nettarieven voor gas en elektriciteit. Dat betekent dat het beleidsniveau dat verantwoordelijk is voor distributienetbeheer, ook verantwoordelijk is voor de kosten die daarmee te maken hebben en ook voor de verrekening ervan in de nettarieven. Dat is voor ons een goede zaak.

Lang geleden kregen wij vanuit Vlaanderen de opdracht om op basis van rationeel energiegebruik energie te besparen bij eindklanten. Het probleem was dat de kosten moesten goedgekeurd worden door de CREG en dat wij beter deden dan de resultaatsverbintenis die ons door Vlaanderen was opgelegd. Dan kregen we daarover een discussie met de CREG omdat we meer hadden gedaan dan nodig was. Dat soort problemen wordt vermeden als het beleidsniveau dat verantwoordelijk is voor de verplichtingen, ook verantwoordelijk is voor de doorrekening van de kosten.

Dat neemt niet weg dat we daar nog altijd een aandachtspunt zien. Nu is het beleidsniveau zowel voor de verplichtingen als voor het doorrekenen van de kosten het Vlaamse beleidsniveau. Maar het zijn wel verschillende instanties die erover moeten oordelen. Nu worden we geconfronteerd met het feit dat de Vlaamse overheid ons openbardienstverplichtingen oplegt, terwijl een andere instantie, de VREG, beslist over de doorrekening van de kosten van die verplichtingen in de

nettarieven. De VREG legt ons strenge besparingsdoelstellingen op, maar daardoor komt de uitvoering van die verplichtingen onder druk te staan omdat we moeten besparen op onze taken maar ook op die ODV's. In die zin is het niet voldoende dat één beleidsniveau verantwoordelijk is voor zowel de verplichtingen als de doorrekening van de kosten. Het is ook belangrijk dat er voldoende overleg is binnen dat ene beleidsniveau.

Een bijkomende vraag was of wij een herfederalisering wensen. Volgens ons is dat niet gewenst. Het zou te complex zijn. Het is uiteraard een politieke keuze. Als je van drie regelsets – een Brusselse, Vlaamse en Waalse – opnieuw één set van regels moet maken, dan lijkt ons dat bijzonder complex en ook onrealistisch. Dat neemt niet weg dat we er hier opnieuw voor pleiten dat een goede afstemming van regels tussen de verschillende gewesten toch belangrijk is. We denken aan regels die ons worden opgelegd op het vlak van marktwerking. Als die te sterk uiteenlopen tussen de verschillende gewesten is het heel moeilijk om op basis van een gemeenschappelijk initiatief te proberen om bijvoorbeeld een centraal clearinghouse op te richten. Wij houden in de mate van het mogelijke rekening met de opdrachten die we vanuit de gewesten krijgen, maar we pleiten er toch voor dat op het vlak van marktwerking de opgelegde regels op elkaar worden afgestemd, zodat we de kostenbesparing kunnen realiseren die we vooropstellen.

De laatste punctuele vraag gaat over de afbakening van het distributienet versus het transportnet voor aardgas. Waar er wat elektriciteit betreft een duidelijke scheiding is tussen enerzijds het transmissienet – alles boven de 70 kilovolt – en anderzijds alles tot 70 kilovolt, het plaatselijk vervoernet of distributienet, bestaat dat duidelijke onderscheid niet voor aardgas. Daarvoor baseren we ons op het principe dat voor ons het vervoernet in essentie is bedoeld om gas te transporteren zonder het effectief te beleveren aan eindafnemers, en omgekeerd dat het distributienet in essentie bedoeld is om eindafnemers te beleveren. Met die interpretatie van wat er momenteel is voorzien qua scheiding tussen vervoersnet en distributienet kunnen we werken. Er is geen nood aan een duidelijkere scheiding voor wat aardgas betreft omdat we dat concreet invullen in overleg met Fluxys. Dat verloopt bijzonder vlot. We zien ertegen op om allerlei administratieve handelingen te moeten uitvoeren om een strikter onderscheid te maken waar volgens ons niemand beter van wordt.

4. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Géry Vanlommel

Andries Gryffroy: U zegt dat een marktspeler vragende partij was. We weten allemaal dat die marktspeler de leveranciers waren. Als zij zowel in Wallonië, Brussel als Vlaanderen moeten leveren, waarom zouden zij dan een verschillend clearinghouse moeten hebben? Maar we weten ook allemaal hoeveel vertraging we opgelopen hebben. We weten ook dat dat gigantisch veel geld heeft gekost. En we weten ook allemaal dat we op drie snelheden zitten. De regelgeving over de digitale meter is bij ons anders dan in Brussel en Wallonië. Wij hebben al gestemd over energiegemeenschappen, elders is dat nog niet gebeurd. En de capaciteitstarieven zullen vermoedelijk ingevoerd worden vanaf 1 juli 2022, maar elders niet. Maar we zitten wel met een federaal clearinghouse waarvan wij ons nog altijd afvragen of het wel de toets van de toekomst zal doorstaan. Zal het onze meer vooruitstrevende regelgeving kunnen verwerken? Anders heeft het geen zin. Ik vind het leuk dat u spreekt over samenwerking, maar dit strookt toch niet met wat we nu meemaken met Atrias?

U maakte terecht de opsplitsing met betrekking tot elektriciteit. Maar in de presentatie van Elia viel het mij op dat er rond de 70 kilovolt en de 30 kilovolt die op het Vlaamse niveau staan, een kadertje werd getrokken vanuit het federale niveau, door het gewestelijke niveau, om dan terug te keren. Met andere woorden: die 70

kilovolt en die 30 kilovolt beschouwen zij als van hen, federaal, en u zegt dat het gewestelijk is. Maar wat doet men dan met een grote batterijopslaglocatie waarvan sommigen zeggen dat ze federaal is omdat het over flexibiliteit en capaciteit op grote schaal gaat, terwijl u waarschijnlijk zult zeggen dat het Vlaams is? Waarmee zijn we bezig? We zijn bezig met een discussie over wat er tot België behoort en wat tot Vlaanderen. Maar juist de energietransitie is voor een stuk verankerd in het Vlaamse Energie- en Klimaatplan. We moeten meer hernieuwbare energie kunnen opslaan enzovoort. Dan zie ik die batterijen niet graag naar het federale niveau verdwijnen. Dan moet die batterij op het Vlaamse niveau blijven. Hoe gaat u daarmee om?

Mijn derde vraag gaat over de Gaswet. We zitten daar met een juridisch probleem. De Raad van State zegt dat het bedrijf is aangesloten op een distributienet, dus is het gewestelijk, en het is aangesloten op een transportnet, en dat is federaal. Het Grondwettelijk Hof kijkt naar de locatie. Als de locatie in Vlaanderen ligt, is het gewestelijk. Die twee rechtbanken hebben elk een andere interpretatie over dat fenomeen. Hoe gaat u daarmee om?

Robrecht Bothuyne: Ik heb u horen spreken over het gebrek aan regelgeving op het vlak van warmte. Wat zou het dan idealiter moeten zijn? Hoe wordt dit in de andere deelstaten van dit land bekeken?

Een bijzonder actuele vraag heeft betrekking op waterstof en de eventuele bijmenging in het netwerk van Fluvius of andere projecten die daar betrekking op hebben: in welke mate zijn het regelgevend kader en de bevoegdheidsverdeling op dat vlak accuraat?

Caroline Gennez: U had het over één tariefbevoegdheid bij één overheid voor het sociaal tarief en voor het tarief gedropte klanten. Maar tegelijkertijd gaf u aan dat u er eigenlijk geen probleem mee hebt. Waarom zou u het dan doen? Omdat wij u hebben gevraagd om te komen getuigen in een hoorzitting over homogene bevoegdheden? Of ziet u ook een inhoudelijke reden?

De federale overheid moet voor regelgeving die ook impact heeft op gewestelijke materie inzake energiebeleid, voorafgaandelijk advies vragen. Vanuit de gewesten doen wij dat niet aan de federale overheid. Vindt u dat wenselijk, of net niet, in de twee richtingen?

Mijn laatste vraag gaat over de verdeling van de klimaat- en energie-inspanningen. Er wordt samenwerking gevraagd. Er wordt een optelsom gemaakt van regionale plannen. Maar eigenlijk belet ons dat wel om grote hordes te nemen in het beleid. Als men echt transitie wil nastreven, heeft men meer nood aan een gedeelde visie dan aan het optellen van verschillende regionale ambities, om dan aan de internationale verplichtingen te voldoen. Voelt u dat ook zo aan op het terrein? Hebt u suggesties – ook juridische – met betrekking tot hoe dat zou kunnen opgelost worden?

Géry Vanlommel: Ik denk dat het duidelijk is dat het verhaal van Atrias en het centrale clearinghouse niet het verhaal is waar we het meest trots op zijn. Dat heeft inderdaad heel wat vertraging opgelopen. Uiteindelijk zitten we nu wel in de laatste rechte lijn. We zijn ervan overtuigd dat we in september tot de go live kunnen komen. Dat hopen we in ieder geval. Zoals in elk project zijn er op het einde nog wel wat struikelblokken, maar we gaan ervan uit dat we die kunnen overwinnen. Wij zijn er nog altijd van overtuigd dat het een goed initiatief was. We hebben eens berekend wat het zou kosten om voor Vlaanderen opnieuw te beginnen en een eigen clearinghouse op te richten. We kwamen al snel op 300 miljoen euro. Dat leek ons in de huidige fase niet gewenst, zeker niet met het federale clearinghouse dat we nu hebben. Veel marktpartijen zijn vragende partij. We

kunnen heel wat kosten besparen. Oké, de vertraging heeft ook voor extra kosten gezorgd. Dat kunnen we niet ontkennen. Maar nu opnieuw beginnen lijkt ons geen goede zaak. We moeten verder met het federale clearinghouse. De meeste marktpartijen, bij mijn weten allemaal, zijn daar vragende partij voor. We gaan ervan uit dat we dat op die manier kunnen voortzetten.

Er zijn inderdaad verschillende regelgevingen. U hebt mij ook horen pleiten om ze op elkaar af te stemmen. Daarmee willen we niet zeggen dat de gewesten hun ding niet mogen doen. Als zij bepaalde beslissingen nemen, bijvoorbeeld over het capaciteitstarief, dat in Vlaanderen en niet in de andere gewesten wordt beslist, zullen wij ervoor zorgen dat we dat met het federale clearinghouse kunnen opvangen. Wij pleiten voor een mate van overleg zodat niet alles verschillend is, want dan verliest men natuurlijk het synergievoordeel waarvoor we het federale initiatief hebben gestart. Maar ik kan u geruststellen: we zullen rekening houden met de doelstellingen die ons vanuit de gewesten worden opgelegd.

Wat is de bevoegdheid van Elia met betrekking tot die 70 en 30 kilovolt? De gewesten zijn inderdaad bevoegd tot en met 70 kilovolt. Dat staat ook in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen. Maar Elia moet voor de tariefbevoegdheid tot en met 30 kilovolt met het dossier naar de CREG gaan. Dat heeft volgens mij te maken met wat nu in de bijzondere wet staat: dat de federale overheid bevoegd is voor de tarieven, met uitzondering van de distributienettarieven voor elektriciteit en gas en met uitzondering van die netten die door Elia worden beheerd. Daar gaat het nu precies over. Die netten hebben een transmissiefunctie en daar geldt dus een federale bevoegdheid. Wij hebben zelf ook netten op 30 kilovolt. Daar laten we de tarieven goedkeuren door de VREG. Maar dat is een gewestelijke bevoegdheid omdat het distributienetten zijn. Dit is een op het eerste gezicht complexe situatie, maar het is wel duidelijk geregeld welke netten onder wiens bevoegdheid vallen.

Een derde vraag ging over ons voorstel met betrekking tot de verduidelijking van de gasnetten en de rechtbanken die verschillende uitspraken doen. In ons overleg met Fluxys proberen wij altijd klanten aan te sluiten waar het maatschappelijk gezien het minste kost. Dat werkt enorm. We besparen daar heel wat kosten mee. Dat zorgt voor lagere nettarieven.

Mijnheer Bothuyne, wat betreft warmte pleiten we voor tarieven op één bevoegdheidsniveau. Het lijkt ons logisch dat als de bijzondere wet een uitzondering maakt voor distributietarieven voor elektriciteit en gas, dat daar ook warmte aan wordt toegevoegd. Het zou onlogisch zijn dat warmte dan toch een federale materie zou zijn en dat de warmtetarieven door de federale overheid en dus door de CREG zouden worden vastgelegd. Daarom pleiten wij ervoor om ook voor warmte tot één bevoegdheidsniveau en één regulator te komen. Wij lopen wellicht voor op de andere deelstaten. In Vlaanderen worden meer warmtenetten gerealiseerd dan in de andere gewesten. Het antwoord op de vraag naar wat de regelgeving daar is, moet ik u schuldig blijven.

Met betrekking tot de bijmenging van groen gas hebben wij pilootprojecten lopen. Ik krijg geen signalen dat er daar problemen met de bevoegdheidsverdeling zouden zijn.

Mevrouw Gennez, geven wij een dubbele boodschap met betrekking tot het sociaal tarief? Enerzijds is het logisch dat dit naar de gewesten zou worden overgeheveld, maar anderzijds hebben we er niet echt een probleem mee als dat niet gebeurt. Of de VREG dat nu vastlegt of de CREG, wij moeten de tarieven toepassen. Alleen lijkt het ons in een discussie over homogenere bevoegdheden iets wat kan worden overwogen. Dat is een politieke keuze. Als wij maar met één regulator moeten praten, is dat gemakkelijker. De CREG is niet zo vertrouwd met warmtenetten en

kwam ons daarover informatie vragen. De VREG is daarover kennis aan het opbouwen. Misschien is het logisch dat één regulator en één overheid daarover kennis en expertise opbouwen. Maar voor ons is het niet cruciaal, wij kunnen met beide situaties leven.

Als het gaat over gewestelijke initiatieven ligt de vraag over advies vragen aan de federale overheid gevoelig. Ik gaf het voorbeeld van de terugdraaiende teller. Dat geeft voldoende aan dat wij vinden dat er meer samenwerking nodig is tussen de federale overheid en de gewesten. Wij spreken ons niet uit over wie daarvoor moet zorgen. Wij zijn alleen bezorgd over het resultaat. In dit geval was het volgens ons niet zo positief omdat het draagvlak serieus ondermijnd is. Wij pleiten voor meer samenwerking en overleg. Anderen moeten oordelen hoe dat precies moet worden georganiseerd.

Wat betreft de verdeling van de besparing op het vlak van klimaat en energie, en dat de regionale en federale plannen meer zijn dan de optelsom van de doelstellingen van regionale plannen: daar hebt u een punt. Maar dat is voor ons wat ver van ons bed. De Vlaamse overheid zal haar doelstellingen vertalen in doelstellingen voor ons. Wij hebben er weinig last van wat daar achteraf mee gebeurt, of die gewestelijke plannen worden opgeteld of dat er één federaal plan wordt opgesteld. Fluvius ondervindt daar weinig hinder van.

Andries Gryffroy: Het is correct dat de meerkosten van een gewestelijk clearinghouse groot waren, maar dit werd twee jaar geleden becijferd. Aardgas werd acht tot tien jaar geleden opgestart. Ik zou de vraag kunnen omdraaien: indien u van nul zou kunnen beginnen, zou u dan nog de keuze maken voor een federaal clearinghouse?

Géry Vanlommel: Indien wij opnieuw de keuze zouden hebben, zouden wij opnieuw voor een federaal clearinghouse kiezen omdat we zien dat dit voor Fluvius – en wij zijn de grootste partner in dit geheel – grote besparingen met zich meebrengt doordat de kosten kunnen worden gedeeld met alle partijen en alle gewesten, met meer aansluitingspunten. Door meer kilowatturen en aansluitingspunten kunnen de kosten beter verdeeld worden. De eventuele meerkosten doordat wij verschillende regels van de gewesten moeten implementeren, wegen daar niet tegen op.

5. Uiteenzetting door Frederik Vandendriessche

Frederik Vandendriessche: De UGent heeft inzake energierecht een samenwerkingsverband: energhentic. Dat is een samenwerking rond energiearmoede van heel veel wetenschappers, niet alleen juristen maar ook ingenieurs, economen en sociale wetenschappers. Energie is ook een vak in de rechtenopleiding, met jaarlijks een dertigtal studenten. Een tiental onderzoekers zijn bezig met energierecht. Ik begeleid nu vier mensen met een doctoraat over energierecht.

5.1. Bevoegdheidsverdeling

De bevoegdheidsverdeling is complex: Europees, internationaal, federaal en dan onze deelstaten. We zijn er allemaal van overtuigd dat die bevoegdheidsverdeling niet optimaal is. Ze is weinig burger- en ondernemingsvriendelijk. Maar ze is ook weinig overheidsvriendelijk. Ik zal niet meer ingaan op het pijnlijke dossier van de slimme meters. Een ander voorbeeld uit de praktijk is dat het een huzarenstukje is om als nieuwe leverancier in België of in Vlaanderen te achterhalen wie de bevoegde instanties en regelgevers zijn. Ik vrees dat dit onvermijdelijk is, tenzij wij beslissen om België op te delen of alles te herfederaliseren.

Ik vrees dat het ook na de oefening over homogenisering complex zal blijven. De energiesector evolueert heel snel en is heel technisch. Er is het Europese niveau.

Er zijn de energieverordeningen en de richtsnoeren van ESR. Om die richtsnoeren te lezen heb je een econoom, een jurist en een ingenieur nodig. Dat levert problemen op met betrekking tot de democratische legitimiteit van de energieregeling. Wie begrijpt het nog? Vaak zit the devil in the details en bevatten die technische regels belangrijke maatschappelijke keuzes.

Wat kunnen we beter doen dan vandaag? We moeten volgens mij niet proberen te komen tot een fundamentele hertekening maar vooral proberen te komen tot een verfijning en waar mogelijk een vereenvoudiging van de huidige bevoegdheidsverdeling, nog meer dan een homogenisering.

Waarom geen fundamentele hertekening? Samengevat: daar zit niemand op te wachten. Dat zou leiden tot nieuwe onzekerheden, nieuwe discussies, nieuwe onduidelijkheden. Als we van scratch zouden kunnen herbeginnen, zouden we het misschien helemaal anders doen, maar waar we nu zijn hebben we meer te winnen met verfijningen, verduidelijkingen, preciseringen.

5.2. Do's-and-don'ts

De do's zijn dingen die voor mij evident zijn, de don'ts ook. Over de denk-er-eens-over-na's twijfel ik zelf nog. Ik ben er niet van overtuigd dat daaraan prutsen een goede zaak is. Verdere reflectie kan daar nog nuttig zijn.

Ik begin met enkele don'ts. Vanuit de Vlaamse administratie werd al gepleit om de bevoegdheid over de zee Vlaams te maken. Voor een aantal bevoegdheidsdomeinen, bijvoorbeeld de scheepvaart, valt daar wel iets voor te zeggen. Maar voor energie ben ik daar niet van overtuigd. Als men het grondgebied van het Vlaamse Gewest zou uitbreiden met de territoriale zee en de EEZ, zou dat nog altijd geen afbreuk doen aan de basisregel die er nog altijd is, namelijk dat het vervoer van elektriciteit en distributie nog altijd verdeeld zit over het federale en het gewestelijke niveau.

Als we ervan uitgaan dat dat zo blijft, zou het Vlaams maken van de zee ervoor zorgen dat de bevoegdheidsverdeling voor de offshore nog meer versplinterd wordt dan vandaag het geval is. Waar men vandaag voor een domeinconcessie, voor een mariene milieuvergunning, voor de kabellegging, voor de mog, voor de interconnectie, op één niveau terecht kan, zou het Vlaams maken van de zee betekenen dat men op twee niveaus moet aankloppen. Een omgevingsvergunning moet gehaald worden op Vlaams niveau, maar tegelijkertijd moet met het federale niveau worden genegotieerd over de productievergunning, over de interconnectie met Elia. De versplintering waarover de vorige sprekers het hadden in verband met het Ventilushoofddoel zou worden geëxtrapoleerd naar de zee. Misschien is het wel een mooi symbolisch dossier, maar als ik het analyseer vanuit energieoogpunt lijkt het me niet zo'n goede zaak.

Ik kom even terug op een opiniebijdrage in De Standaard van enige tijd geleden. Ik denk ook dat de oplossing in ieder geval niet te vinden is in een techniek die we in België niet kennen: de federale overheid een soort van zeggenschap geven wanneer er een blokkering is of een soort van overruling waarbij de deelstaten worden gedwongen om tot betere samenwerking te komen of om beter te luisteren. Een soort scheidsrechtersrol op federaal niveau. Dat zou niet werken, dat zou strijdig zijn met het hele DNA waarmee de staatshervorming vandaag is opgebouwd. Het zou die blokkering waarschijnlijk exporteren naar het federale niveau. Juridisch zou een dergelijke fundamentele hertekening een atoombom zijn die voor alle bevoegdheidsproblemen meer schade zou berokkenen. Op dit moment is daarvoor zeker geen vraag vanuit de markt.

Ik zou de toekomst ook niet proberen te vatten in een aanpassing van de bijzondere wet. Een aantal zaken zijn hier al de revue gebaseerd. Flexibiliteit en waterstof komen regelmatig terug. De neiging is groot om ze aan de bijzondere wet toe te voegen. Tegen dat ze zouden geïmplementeerd zijn, is men in feite al te laat en heeft de markt zich al georganiseerd en zijn er al praktische oplossingen uitgedacht. Dan dreigt men nieuwe problemen te creëren doordat men dingen bevriest terwijl die markt volop in beweging is. Wanneer die nieuwe bijzondere wet er binnen drie, vier jaar zou zijn, zullen er alweer nieuwe problemen zijn die dan weer niet opgelost zijn.

Wat kunnen we wel doen? Een van de moeilijkste dingen om uit te leggen aan mijn studenten is hoe het nu precies zit met de residuaire bevoegdheid voor energie in België. Er bestaan verschillende visies op. Maar als je de adviespraktijk van de Raad van State op een rijtje zet, is de conclusie dat de residuaire bevoegdheid – als men de zee even terzijde laat – in essentie gewestelijk is inzake energie omdat men, volgens de Raad van State, die vooralsnog niet is tegengesproken door het Grondwettelijk Hof, zegt dat alles wat in de bijzondere wet verankerd zit in de nationale bevoegdheden vervat is en dat men ervan uitgaat dat al de rest valt onder de gewestelijke aspecten van het energiebeleid. Dat is heel complex geformuleerd en niet zo duidelijk. Men zou er dus kunnen aan denken om de residuaire bevoegdheid, zoals ze vandaag door de Raad van State wordt aanvaard, te verankeren en te verduidelijken, zodat dat ook voor toekomstige ontwikkelingen een duidelijkere kapstok kan bieden.

Er zijn nog twee andere nogal evidente mogelijke vereenvoudigingen: de regels inzake energieconsumentenbescherming op DNB-niveau en het prijzenbeleid. Die dingen leiden in de praktijk continu tot discussies. Er bestaat zowel Vlaamse als federale regelgeving rond, die helaas niet altijd consistent is. De ratio om dit nog of federaal niveau te houden is mij niet altijd even duidelijk. Er is wel een logica om de basisregels inzake consumentenbescherming over alle sectoren heen federaal te houden. Maar waarom specifieke regels inzake consumentenbescherming ook federaal zouden moeten blijven terwijl alle andere regels en ook heel wat energieconsumentenregels op DNB-niveau bij de gewesten zitten, is minder duidelijk. Wanneer men de vergelijking maakt tussen de bevoegdheidsdomeinen blijkt het prijzenbeleid altijd te zitten bij diegene die ook inhoudelijk bevoegd is. Bijna enkel voor energie is dat anders. Waarom moet dat in godsnaam nog zo blijven?

Er zijn een aantal onduidelijke concepten. Daar zouden nuttige verduidelijkingen kunnen worden aangebracht. Het zou nuttig zijn om de fameuze discussie over wat nu de 'grote infrastructuur' voor energie zijn te verduidelijken. Er zijn veel manieren om dat te doen. Men zou bepaalde grenzen kunnen trekken of limieten stellen. Een alternatief zou kunnen zijn om ze exhaustief af te bakenen.

Verschillende sprekers en parlementsleden hebben ook al gewezen op de onduidelijke grens tussen vervoer en distributie van aardgas. Een arrest van het Grondwettelijk Hof doet daarover een uitspraak. Het arrest gaat uit van het hoofdzakelijk beleveren over het net van eindafnemers. Men zou kunnen overwegen om die grens in de bijzondere wet te bevestigen, maar met dat arrest kan men zich zelfs afvragen of dat wel nodig is. Ik denk dat het nuttig is om die discussie af te sluiten. Voor mij is die grens relatief duidelijk. Ik hoorde hier van de kant van Fluvius ook dat men daar in de praktijk mee weg kan. Het zou een optie zijn om dat te bevestigen en te verankeren in de bijzondere wet, om te vermijden dat het Grondwettelijk Hof binnenkort over dit punt nog eens van gedacht verandert.

5.3. Ter overweging

Ik geef tot slot drie zaken om nog eens over na te denken. Het eerste is het belangrijkste punt: samenwerking. Een aantal sprekers zeiden dat de samenwerking

goed loopt. Wanneer ik de sector hoor, durf ik daar toch wat vragen bij te stellen. Ik hoor echo's die zeggen dat het soms wel en soms niet loopt. Dat is sterk afhankelijk van de personen met wie wordt gewerkt, van de onderlinge relaties tussen de mensen binnen de regulatoren, de beheerders, de administraties en de politiek.

Vanuit de burgers en de ondernemers zou het nuttig zijn om te komen tot één toegangsportaal rond energie. Ik trek het veel ruimer dan enkel België. Nu informatie inwinnen over het energiebeleid is niet onmogelijk, maar toch een heel tijdrovende bezigheid. Dat zit verspreid over heel wat websites, de ene al minder duidelijk dan de andere. Het zou nuttig zijn om daar een streamline te hebben, een unieke toegang. Het Europese niveau kan daarin ook worden gevat.

Moet de interactie niet meerzijdiger worden, of meer in twee richtingen gaan? Daar valt waarschijnlijk iets voor te zeggen. Het is belangrijk om eens na te denken over alle vormen van overleg die vandaag bestaan. Er moet meer eenvormigheid zijn. Er is veel discussie, wrevel en frustratie over de vertegenwoordiging van en de rapportering over de deelgebieden en hun regulatoren. Het lijkt mij zinvol om te bekijken hoe we die frustraties kunnen weghalen. Hoe moet dat juridisch gebeuren? De toolbox voor juristen is niet zo groot. Het meest evidente is: samenwerkingsakkoorden. We verplichten de deelstaten en de federale overheid tot een samenwerkingsakkoord. Het Grondwettelijk Hof heeft al gevraagd of die bevoegdheden niet in die mate verstrengeld zijn dat er sowieso een verplichting tot samenwerking bestaat.

Moeten we dat dan in een bijzondere wet schrijven? Ja, omdat men op die manier de partijen kan dwingen om meer met elkaar te praten en samen te werken. Neen, omdat men het dan institutionaliseert en misschien een heel aantal zaken die nu geen problemen zijn in de toekomst uit het oog verliest. Ik ken heel wat samenwerkingsakkoorden waarin het samenwerken wel verankerd is maar toch niet werkt. Het kan helpen, maar ik ben er niet van overtuigd dat het de mirakeloplossing is. Men moet dat misschien meer beleidsmatig of hr-matig bekijken. Maar dat overstijgt mijn competentie. Misschien moet men bij de volgende rekrutering van mensen in de administratie en regulatoren de openheid voor samenwerking als een aanwervings- en evaluatiecriterium inschrijven, voor zover dat nog niet het geval zou zijn, zodat ze ook worden afgerekend op de manier waarop ze effectief met de andere niveaus samenwerken. Misschien zal dat meer opleveren dan een juridisch sluitende tekst, die in de feiten vaak veel vragen opwerpt en vertragend kan werken.

Men kan ook overwegen om de plaatselijke vervoernetten te herfederaliseren. Dat zit allemaal bij Elia. De tarieven ook. Maar dat wordt nu over de verschillende gewesten gereguleerd. Daar steekt niet veel ratio achter. Het is een historisch gegeven dat de grens voor de gewestelijke bevoegdheid op 70 kilovolt werd getrokken. Dat zou iets kunnen zijn waarvan men zou kunnen overwegen om dat opnieuw naar het federale niveau te halen.

Tot slot moet men ook eens nadenken over productnormen. Het heeft mij altijd getroffen dat de regulering rond biobrandstoffen zich vrijwel uitsluitend op het federale niveau bevindt. De basis daarvoor is de federale bevoegdheid voor productnormen. Als jurist zeg ik dat een productnorm een norm is waaraan een product moet voldoen om op de Belgische markt te mogen komen. De bevoegdheid voor productnormen is – bevestigd door het Grondwettelijk Hof – heel ruim opengetrokken wanneer we spreken over biobrandstof.

Op basis van de productnormbevoegdheid mag de federale bevoegdheid bepalen hoeveel biobrandstof er bijgemengd moet worden in de gewone brandstof. Dat gaat over verplichtingen op jaarbasis, op basis waarvan de leveranciers of importeurs moeten aantonen hoeveel procent van de hoeveelheid verkochte brandstof

biobrandstof is. Dat heeft niets te maken met het effectieve product dat wordt getankt. Daar zou men zich toch de vraag kunnen stellen of het logisch is dat men die bevoegdheid zo openlegt. En als dat zo is, zou het misschien goed zijn om dat voldoende af te bakenen. Want als dat wordt doorgedacht op andere bevoegdheidsdomeinen inzake energie, zal dat aanleiding geven tot veel nieuwe conflicten over wat het federale niveau met de productnormbevoegdheid kan doen en wat dat betekent voor de Vlaamse, Waalse en Brusselse bevoegdheden die dan niet dat domein zouden mogen betreden. Want het principe is nog altijd de exclusieve bevoegdheid: wat onder de productnormbevoegdheid valt mogen de gewesten niet reguleren.

6. Vragen en opmerkingen van de leden van de werkgroep en antwoorden van Frederik Vandendriessche

Andries Gryffroy: Vorige week sprak de Vlaamse administratie over het Vlaams maken van de Noordzee. Dan kan men ook meteen het vervoernet gewestelijk maken. Dan is het probleem ook opgelost. Dan maken we het zelfs simpeler, denk ik. Maar u heeft dat niet expliciet gezegd.

Ik vind het debat over de residuaire bevoegdheden boeiend. Is CO₂ dan ook een residuaire bevoegdheid? Is waterstof dat dan ook? Een juridische analyse over waterstof stelt dat de gewesten bevoegd zijn voor de specifieke economische ondersteuning, met een aantal beperkingen. Ze kunnen met andere woorden de nodige steun geven. Indien dit niet uitdrukkelijk aan de federale wetgever is toevertrouwd, is er specifieke economische ondersteuning. Bepaalde aspecten van waterstof kunnen dus wel degelijk een regionale bevoegdheid zijn.

Maar het principe van het evenredigheidsbeginsel dient telkens te worden gerespecteerd: de uitoefening door een overheid mag niet tot gevolg hebben dat de uitoefening door een andere overheid van de eigen bevoegdheden onmogelijk of uiterst moeilijk wordt gemaakt. Dat is de economische steun. Dan komen we uit bij havens en mobiliteit, die een gewestelijke bevoegdheid zijn, maar men begint dan plots te discussiëren. De veiligheidsaspecten zijn altijd federale bevoegdheid. Maar als waterstof wordt vervoerd door een pijplijn is dat federale materie, als het gaat over een vrachtwagen die over de weg rijdt, is dat gewestelijk. Met andere woorden: we zitten hier constant met een conflict of interest tussen wat nu federaal is en wat uiteindelijk regionaal is. Het mag elkaar niet tegenwerken, maar het is wel zeer onduidelijk.

Ik ben blij dat u zegt dat niet alle samenwerkingsakkoorden goed werken. Tot nu toe werd altijd gezegd dat ze zeer goed werken. Maar hoe gaat u daarmee om? Is het dan een residuaire bevoegdheid voor de totaliteit van waterstof of enkel maar over bepaalde aspectjes ervan? Idem dito voor CO₂. Onze mening is dat CO₂ afval is en dus gewestelijk, daarover moeten we niet discussiëren. Maar anderen zeggen dat bepaalde aspecten niet, en andere dan weer wel residuair zijn. Dat maakt voor mij het debat nog moeilijker. Hoe gaat u daarmee om?

Ik wil terugkomen op de discussie in dit parlement in 2016-2017. We hadden het toen over de energieheffing. De fout die zagezegd werd gemaakt, was het feit dat we gedurfd hebben als Vlaams Parlement of als Vlaamse Regering om te taxeren op kilowattuur, wat eigenlijk een pure federale bevoegdheid is. Wij mogen enkel taxeren als het gaat over kilowatt, als het dus binnen de regulatoire bevoegdheid valt. Maar men zou in een samenwerkingsakkoord de zaken ook kunnen omkeren: het federale niveau doet het op kilowattuur en dan kunnen wij het doen op kilowatt. Dat zou een aantal zaken vereenvoudigen omdat de verhouding tussen transport en distributie anders ligt. Kan dat debat ook worden aangegaan in het kader van wat u voorstelt?

Ik vind het voorbeeld van de bijmengplicht een zeer mooi voorbeeld. Men spreekt van samenwerkingsakkoorden, dat het federale niveau altijd eerst in overleg gaat met de gewesten, en dat de gewesten dat omgekeerd niet doen. Maar de recente beslissing om de bijmengplicht te wijzigen en om een aantal brandstoffen, onder meer palmolie, te verbieden, heeft een directe invloed op ons Vlaamse Energie- en Klimaatplan. Dit is zonder overleg gebeurd. U zegt terecht dat wij het federale niveau niet de dirigeerstok moeten geven, maar is het dan niet de oplossing dat wij de dirigeerstok krijgen? Als wij vinden dat wij in overleg moeten gaan met het federale niveau, dan moet het federale niveau ook in overleg treden met ons, zeker als het een directe impact heeft op het Vlaamse Energie- en Klimaatplan, want hoe moeten we dat anders institutionaliseren?

Leo Pieters: Het is nodig dat we deze discussie inzetten. Mijn partij heeft daar de nodige vragen bij. U hebt een aantal termen uitgesproken, ze zijn niet altijd duidelijk, niet altijd consistent. U bekijkt het vanuit juridisch oogpunt. We kunnen het per norm, per product, per distributiemogelijkheid bekijken. U gaat iedere keer uit van een juridische blik: wat is het meest haalbare? Het is terecht dat u die vraag stelt als jurist. Heel toepasselijk zegt u dat samenwerken cruciaal is, maar zeer afhankelijk van personen. U zegt ook dat we de samenwerking misschien moeten vastleggen in de bijzondere wet. Maar u weet even goed als ik dat samenwerking tot in de puntjes vastleggen, vragen om problemen is. Niemand heeft in de hand wie die personen zijn. Dat wordt veelal politiek bepaald. Daar hebt u geen vat op en daar hebben wij ook geen vat op. Als u dat per punt gaat aftasten, waar eindigt dat dan? Uiteindelijk bent u altijd aan het verfijnen en vereenvoudigen. Die verfijning is niet altijd een vereenvoudiging. Verfijning en vereenvoudiging liggen niet altijd in dezelfde lijn.

U maakt de bedenking: 'Als we het opnieuw zouden mogen doen ...' Maar we maken het altijd moeilijker, ook juridisch. We komen er hoe langer hoe minder gemakkelijk uit. En toch willen we altijd knutselen en boetsen aan het bestaande want dat is het meest vertrouwd. Niemand vindt verandering plezierig. De distributiematenschappen, Fluvius en Elia veranderen niet graag want dan moeten ze de hele zaak omgooien. Maar wat is het resultaat? Het gaat zo snel, we weten niet waar dat allemaal toe leidt. De do's-and-don'ts die u voorstelt, zijn mij niet duidelijk in het licht van het toekomstperspectief. Zal dat allemaal wel werken? Als we het zouden herdoen, kunnen we dat dan niet beter? Juridisch alleszins, zou ik denken. Het is zo complex dat we er bijna niet meer aan uit geraken. Ik vraag me af of verfijnen en vereenvoudigen wel de nodige oplossingen bieden.

Robrecht Bothuyne: Het is mij niet duidelijk waarom u bij uw don'ts de mariene homogenisering van de bevoegdheden hebt vermeld. Als we onshore windturbines plaatsen, gebeurt dat ook in een aansluiting op hoogspanning waar het nodig is. Ik zie niet in wat het probleem zou kunnen zijn met een Vlaamse Noordzee om offshore windturbines te realiseren. Daar hebt u mij niet van overtuigd.

Caroline Gennez: U hebt het terecht over de complexiteit van de regelgeving inzake energie. Daarnaast zegt u dat we beter niet fundamenteel hertekenen. Laten we verfijnen en vereenvoudigen. U koppelt dat ook aan de institutionele architectuur en het frame van de zes voorgaande staatshervormingen en de manier waarop we dit land hebben hervormd. U zegt dat u het niet ziet gebeuren. Maar in plaats van om de tien jaar een staatshervorming te doen, zoals we de laatste decennia bezig zijn, kunnen we misschien eens uitkijken naar een kader waarin men, net als artikel 35 van de Grondwet, zegt: 'Kijk, dit zijn exclusief federale bevoegdheden en de rest is regionaal.' Zou dat voor de energieregelgeving een en ander oplossen?

Ik ben het niet eens met de collega's die zeggen dat de actoren op het terrein tegen elke verandering zijn. Ik heb Fluvius zelf horen aangeven dat ze wel tevreden

zijn met de zesde staatshervorming. In die zin denk ik toch dat bij de voorbije staatshervormingen dingen ten goede zijn veranderd.

U zegt dat u niet zult beginnen met exhaustieve lijstjes en dat we niet weten wat er in de toekomst zal gebeuren met waterstofprojecten en wat er nog allemaal mogelijk is. Daarom is het misschien beter om dat niet te definiëren en is het misschien ook beter om dat niet in de bijzondere wet te reguleren omdat we toch altijd te laat komen. Ik vereenvoudig wat u hebt gezegd. Maar de vraag is dan hoe er dan wel moet worden gereguleerd op zo'n manier dat grote projecten en transitities in de energiemarkt worden gerealiseerd, veeleer dan dat overheden elkaar daarin hinderen. Als dat niet kan binnen de grote institutionele architectuur van de bijzondere wet, hoe doen we het dan wel?

U geeft aan dat we de tarieven misschien ook kunnen regionaliseren. Is er een consensus om daarop in te zetten als energie nog eens op de agenda komt?

Welk effect denkt u dat de institutionele complexiteit vandaag heeft op de markt, zowel voor productie als voor levering van energie? Hebt u weet van spelers die afhaken vanwege de complexiteit, waardoor de markt minder concurrentieel is dan hij zou kunnen zijn? Daar sluit ik mij aan bij wat u zegt: misschien moeten we naar één ondernemings- en consumentenportaal. Als de infrastructuur van de markt en de regelgeving de toegang beperken, is dat misschien goed voor de transparantie maar niet noodzakelijk voor de consument of de kleinere spelers die misschien op de markt zouden willen komen.

Frederik Vandendriessche: Over waterstof wil ik niet veel zeggen omdat ik bezig ben met een onderzoek daarover. Dat hindert mij om daar nu vrij over te spreken.

Een van de belangrijkste vragen raakt aan dat andere belangrijke voorbeeld, waar ik wel wat meer over kan zeggen, de CO₂. De eerste vraag die we moeten stellen is of we dit wel hier moeten behandelen. Is dat wel energie? Als ik het goed begrijp is CO₂ vandaag geen bron van energie. Dat wordt niet gebruikt voor de productie van elektriciteit of wat dan ook. Als ik het goed begrijp, wordt waterstof vandaag niet of nauwelijks gebruikt voor de productie van energie. Het wordt vooral gebruikt in de industrie. Ook daar kan men vragen in welk kader dat moet worden gereguleerd. Is dat in het kader van natuurlijke rijkdommen, in het kader van leefmilieu, of toch van energie – omdat we allemaal hopen dat het inderdaad het nieuwe goud wordt? Het is misschien wel nodig om te reguleren, maar ik weet niet of energiebevoegdheid de juiste aanknopng is.

In het decreet Diepe Ondergrond is er een hele regeling uitgewerkt rond de opslag en captatie van CO₂, in primaire orde op basis van de bevoegdheid inzake Leefmilieu. Daar is het plaatje veel breder dan puur het energievraagstuk. Dat is inderdaad iets wat de energiebevoegdheidsdiscussie nog complexer maakt dan ze al is. Dat is nog niet veel aan bod gekomen. Ik heb geprobeerd het op te werpen met mijn verwijzing naar de federale productnormbevoegdheid. Het feit dat daarover niet is overlegd, is mede daaraan te wijten. De overlegverplichtingen die zijn voorzien in de bijzondere wet, zijn gekoppeld aan de energiebevoegdheid, maar de productnormbevoegdheid kan over gelijk wat gaan, over speelgoed bijvoorbeeld, en dus ook over biobrandstoffen. Daar is dus geen overlegbevoegdheid aan gekoppeld.

U hebt ook het voorbeeld gegeven van de energieheffing. Energie raakt helaas aan zoveel andere domeinen: fiscaliteit, productnormering, consumentenbescherming enzovoort. Dat is een heel lijstje van annexe bevoegdheden, waardoor de bevoegdheidsverdeling nog complexer wordt dan wanneer alleen maar wordt gekeken naar het artikeltje in de bijzondere wet over de energiebevoegdheid.

U merkt op dat we het dirigeerstokje aan de gewesten moeten geven. Dat is geen realistische optie om die reden. Dat is een andere discussie.

Mijnheer Pieters, ja, ik ben voorzichtig. Ik spreek over verfijnen en vereenvoudigen en niet alles overboord gooien. Vooral vanuit pragmatisme. Zelfs als ik zou nadenken over hoe we het zouden doen als we alles opnieuw zouden moeten doen, denk ik niet dat we het dan helemaal anders zouden doen. Laat ons naar de grote lijnen kijken: Elia-Fluxys. We zien dat europeanisering daar meer en meer de tendens is. Vooral bij de TSO's ziet men soms een gevecht om te vermijden dat ze door Europese instanties worden opgeslokt. De druk gaat daar veel meer naar boven dan naar beneden. Men zal daar sowieso nog met een federaal en deelstatelijk niveau zitten. Het is al complex genoeg, om dan nog bedrijven zoals Elia of Fluxys op te knippen ... Ik denk dat we daar als maatschappij niet zo heel veel bij te winnen hebben.

En dan de zee. Alleen al voor mijn lessen zou ik het spijtig vinden. Ik zeg altijd, als België zou opgedoekt worden, dat de zee het laatste gebied is waar de koning naartoe kan vluchten. Hij kan daar dan heersen over de zee vanop een windmolen. Ik betwijfel of dit een vereenvoudiging kan zijn. Als een bedrijf wil meedingen naar een tender voor een nieuwe offshore concessie, dan is het geen slechte piste om te proberen daar één pakket aan te bieden aan die bedrijven: een mariene milieuvergunning, een concessie, een aansluiting op de mog. Dan zijn al die beleidsmatige risico's al maximaal afgedekt. Het wordt moeilijker wanneer die bevoegdheid toch weer wordt opgeknipt. Tenzij alles naar Vlaanderen wordt gehaald, maar dan zitten we in een ander scenario.

Onshore is dat ook zo. Maar daar worden de windmolens heel vaak op het distributienet aangesloten. Daar bestaat de problematiek van de concessies niet, noch van de grondrechten die moeten verleend worden en vaak ook niet de federale productievergunning. Dit zou niet tot een vereenvoudiging leiden.

Mevrouw Gennez, artikel 35? Ja. Maar dat staat er al zo lang in. Misschien kan ik ooit aan mijn kleinkinderen vertellen dat het artikel werd geïmplementeerd. Voor energie geloof ik er niet zo erg in omdat ik denk dat het niet nodig is. Die residuaire bevoegdheid zit al bij de gewesten. Het is eerder een kwestie om dat te bevestigen dan om te proberen dat via artikel 35 te doen.

Er werd tot nu toe veel te weinig nagedacht over het effect op de markt. Heb ik voorbeelden van ondernemingen die zijn afgehaakt op investeringen? Neen. Maar de complexiteit maakt toch altijd een hele uitleg aan bedrijven en investeerders nodig. Ik ben ook advocaat. Wij krijgen soms de vraag van een investeerder die een overzicht vraagt van alle regels en mogelijke pitfalls die er zijn wanneer ze willen investeren in Nederland, Luxemburg, Frankrijk of België. Ik werk samen met Nederlandse collega's. Daar trekken ze heel vaak die kaart: 'Bij ons is er één bevoegde overheid. Je krijgt dat als een pakket in de schoot geworpen en hop, je bent vertrokken.' Wij moeten daar dan tegen argumenteren. Wij hebben verschillende complexe regelingen, verschillende regulatoren, verschillende overheden en verschillende vergunningen. We moeten erover nadenken hoe we ons als investeringsland attractiever kunnen voorstellen voor energie-investeerders, vooral met betrekking tot de vereenvoudiging van vergunningen en het regelgevend kader.

Samenwerking is oké. Ik vind het voorbeeld van de zee goed. Men denkt eraan om één pakket aan te bieden. Maar waarom dat niet samen doen met de overheden? Wanneer er een complexe bevoegdheidsverdeling is en we hebben federale en Vlaamse vergunningen nodig, waarom dan niet samenwerken rond een project en dat project samen als overheden in de markt zetten, met eventueel al het volledige pakket van vergunningen? Het is allicht dromen, maar waarom niet dromen?

Caroline Gennez: Eigenlijk zegt u dat het een kwestie van presentatie is ten aanzien van kandidaat-investeerders. Maak het transparant, werk samen. Ik zou in het kader van de Europese relance en de middelen die nu vrijkomen kunnen zeggen dat het nu misschien het momentum is om dat te doen.

Frederik Vandendriessche: We moeten daarvoor niet wachten op een nieuwe bijzondere wet. Dat voorstel is concreet haalbaar. Het is kwestie van het voor te stellen. In Nederland is er, als men dat dieper gaat bekijken, ook een multitude van instanties: Rijkswaterstaat, gemeenten enzovoort. Maar de overheden verkopen het daar beter. Daar valt toch nog iets te winnen.

Andries Gryffroy: Ik vind dat laatste wel interessant, want ik heb al vaak meegeemaakt dat men beschaamd is om het uit te leggen. Maar als men duidelijk uitlegt hoe het bij ons werkt, kan dit al heel verhelderend werken.

Ik keer eens terug naar de discussie over waterstof. CO₂ is in principe afval en valt dus onder de bevoegdheid Leefmilieu. Waterstof is iets nieuws. In de toekomst kan het worden ingemengd in de distributie- en transportnetten. Waar kan men in de andere domeinen stukjes bijnemen? Het baart ons zorgen dat we met betrekking tot waterstof met een gigantisch opgesplitste bevoegdheidsverdeling zullen zitten, niet enkel op één entiteit maar ook nog eens tussen de verschillende entiteiten. Hoe moeten we dat in één toren steken? Kan het dan niet onder de residuaire bevoegdheid vallen?

Frederik Vandendriessche: Ik zou kunnen antwoorden: 'Het zou kunnen.' Er zijn ook andere oplossingen denkbaar. Het is een heel complexe problematiek. Het is niet enkel energie. U haalde het al aan dat we kunnen bijmengen. Daar zou men kunnen zeggen dat eens het bijgemengd is en geïnjecteerd op het aardgasnet, dat het logisch is dat men daar de regeling van de betrokken netten zou volgen. Omgekeerd, als men het zou gebruiken als iets anders, is het misschien logisch om ergens anders aan te knopen. Spreken we over waterstof enkel als energiebron? Of als iets anders? Het laatste woord daarover is nog niet gezegd, maar het verdient zeker verdere aandacht.

Liesbeth HOMANS,
voorzitter

Karl VANLOUWE
Peter VAN ROMPUY
Caroline GENNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ACER	Agency for the Cooperation of Energy Regulators
BRUGEL	de Brusselse regulerende instantie voor elektriciteit, gas en controle van de waterprijs
CEER	Council of European Energy Regulators
CPI	consumptieprijsindex
CREG	Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas
DGE	directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie
DNB	distributienetbeheerder
EEZ	exclusieve economische zone
ENOVER	Energieoverleg tussen de federale staat en de gewesten
ENTSO-E	European Network of Transmission System Operators for Electricity
ENTSO-G	European Network of Transmission System Operators for Gas
EPB	energieprestatie en binnenklimaat
EPC	energieprestatiecertificaat
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
FOD	Federale Overheidsdienst
FORBEG	Overleg Belgische energieregulators
FSMA	Financial Services and Market Authority (= Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten)
ODV	openbardienstverplichting
REG	rationeel energiegebruik
TSO	transmission system operators
UGent	Universiteit Gent
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap
VREG	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
vte	voltijdsequivalent/voltijdequivalent
WKK	warmtekrachtkoppeling